

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2015. szeptember – XIV. évfolyam 9. szám

Ára: 480 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájja:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

2
Hűségbe öltözve

*Szíki Károly
köszöntője*

Kaiser László
Búvópatak-
díjához 4

Véghegyi Balázs laudációja

Villámcsapás 7
és Szabad Európa

Verzár Éva novellája

A szakrális
és a modernista
hagyományról 9

Csiba Zsolt tanulmánya

Teremteni,
dolgozni... 11

*Beszélgetés
Szászfalvi Lászlóval*

Első jelenlét 18

Szűk Balázs beszámolója

A közös nyelv 20

*Baán Tibor
gondolatfüzére*

*Eső után
Csernák Bálint fotója*

Hűségbe öltözve a kizökkent időben is

Gondolatok a Búvópatak lapozgatása közben

Sok kérdés tornyosul az elgépiesedett, a fenyegetettség érzetét minden csatornán emberre zúdító világunkban. Két lábbal mégis megállni e földön, nem eldőlni idő előtt, ha nem is szárnyalni, de legalább lebegni, kicsit még megélni azt a néhány telet, melyet Isten kegyelméből itt tölthetünk e földi paradicsomban! – ez az első program. S amíg ezt megvalósítod, lám eltelt először az egyik fele, majd a másik fele is, és eközben valahogy élni is kellett. Pontosabban fogalmazva Kányádi szavaival: „*eltelik a nagy készülődésekkel / lassan eltelik előbb a fele / aztán a másik fele is csak / készülődünk az időközben idő- / szerűtlenné vált nagy mire is / végül a sebtében süttetett kis / pecsenyék csömörével a szánkban / mentegetőzve tárjuk szét már csak / arra jó karjainkat sajnos élni / is kellett közben sajnos így igaz...*”

Jut-e idő ebben a nagy készülődésben, feneketlen helyezkedésben, napi robotban, bevásárlás-őrületben, lángos sütőde és gyros – szaggal betelt környezetünkben a gasztroangyalok behatoló és csábító tüsténkedése közepette arra, hogy olvasson is az ember, s ne csupán talajkiegyenlítőnek használja a nyomtatott művet vagy zsíroskenyér alátétnek, krumplipucolás kelékének az újságot?

Ki olvas ma már, amikor messze az élmény, hisz az anya tabletre költi könyvre való pénzét, s nem olvassa fel Tisza kutya történetét, sem Lassiét, akkor hogyan lapozná fel a székelő népmesét vagy prezentálná a János vitézt?

Leszokott ez a néppé degradált nemzet az olvasásról, és itt nem a kivételekről szól a fájdalmas kiábrándult muzsika. Leszoktatta szép lassan az okostelefonnal házaló liberálvilág, az amerikai kultúragresszió az európai, tradicionális kultúrában felnövekvő nemzedékek utolsó kapuállítót is.

És mégis! Vannak kiadók, léteznek írók, rogyásig telve a polcok olvasóra váró művekkel. Mi ez a heroikus küzdelem a közöny ellen? Ez már zsigeri visszacsapás vagy még az évezredes hagyomány laza szövete, a mindenkor szóban megmaradó nemzet zászlója, mely lobog a nejlonszatyros menekülttábor lakói, utcai randalírozói ellenére is, ott is lobog, mert hirdetni akarja a megmaradás hitét?

És aki olvas, mit olvas? Többnyire bulvárt, bűnügyi regényeket, szennyirodalmat. Tehát többnyire kommersz írásokat. Kevesen nyúlnak a regények, folyóiratok, s még kevésbé a drámák után. Meg kell tehát becsülni mindazokat, akik hisznek abban, hogy vannak még olyanok, akik folyóiratot szerkesztenek, értékes, tényfeltáró irodalmat, igényes regényeket „gyártanak”, adnak ki.

Ilyen féle idealista, de tettekkel megmutatkozó folyóirat-szerkesztő Csernák Árpád, aki *Búvópatak* névvel alapított egy polgári, kulturális és társadalmi havilapot.

Miért érdemes és kell olvasni a Csernák főszerkesztésében készült folyóiratot? Mert azt az üres képkeretet, amelyet olvasás előtt leteszünk magunk elé, azt ő sok színnel, formával és remek témával tölti meg. Mindenekelőtt okos művészhez méltóan megírja az első oldalt, hogy ujjait az érzékelőre

tevők tudják meg, mi készül ebben és abban a számban. Vadrezervátum írásában egy nemzeti sorskérdés van megfogalmazva, finom pólyába kötve, hogy tört csontú nemzettudatunk ne sérüljön jobban, de érzékeljük: a gyógyulás felé vezető út számos akadállyal, tövises veremmel van kirakva. Finoman érzékelteti, hogy ebben a hazában lassan idegenek leszünk, mert egykori kirándulásainknak, gondtalan ténfergéseinknek útját állják az új szálláscsinálók, fegyverrel kényszerítve az arra sétálót, hogy távozzon el onnan mihamarabb, a megadott útvonalon kussolva lépjen le, mert e tájhoz, a hazának e finom szegletéhez már semmi köze, új lakó érkezett!

Ez, a hazához, a nemzethez való féltő szeretettel közelítés érzete hatja át a *Búvópatak* minden számát. És ebbe az üres képkeretbe erős ecsetvonásokkal kerül a letűnt idők nyomában való barangolás, régi bakanóták idézése, szent tűzben lángo-

Szíki Károly a Búvópatak-esten – fotó: Csernák Bálint

ló halottaink sóhaja-jajsikolya értelmetlen frontokról, máskor meg tüzes táncok pora lepi el a hegyek oldalát, Dankó Pista ébred, szerelmes és szemérmes dalok szólnak, s hirtelen levelek tűnnek elő múltból mába: múltidézőnek, megkopott, rojtos szélű visszaemlékezésnek elsárgult képeslapokon. Lapjain megjelennek egyházi sorsok, az üldöztetés poklából menekültek szólnak ki a mában kétségek között nyugtalankodóknak: a hatalmi tobzódás elleni küzdelemben megmaradhat az ember, de az önként vállalt visszavonulás nem lehet a magyar ember sajátja, hiszen a bebörtönző, meg a szélhámos politikát mindenkinek kötelessége nagyító alá tenni, majd irányfényt adni a bátortalanoknak és a megtörteknek. Ez pedig nemzeti sorskérdésünk alapja: képesek vagyunk-e erre, személy szerint mindenki külön-külön is a maga helyén?

Miért olvassuk? Mert a múlt teljes megismerésén fáradozik a szerkesztő, aki valahogy szeretné a kizökkent időt önmaga is, sajátos eszközeivel helyretolni, s mindezt felülírhatatlan szeretettel teszi. Nem erőlködnek alkotói sem a prózában, sem a versekben, simán simulnak azok az olvasók szeme elé, nem kell valamit tízszer átolvasni, hogy egyszer megértse végre az érdeklődő személy. Ezért jó elmerülni a *Búvópatakban*, mely jelentésével összhangban halad a hegyoldalon, és a völgyben előbukkan a földből.

Egyfajta, de legfontosabb kötelességet teljesít Csernák Árpád, s kísértésekkel éppen ellenkező irányban programot ad barátainak, olvasóinak, barátoknak és elleneknek egyaránt: „*be kell hordani, hajtani mindent, a szavakat is*” (Kányádi). De nem valami mú-

zeum ez a folyóirat, hanem kiteljesedést is mutat, lehetőséget ad új és régi irodalmároknak, így szépen nőnek ki a versek, jó szókkal, jó szándékkal szólnak a lapokról.

Ha Somogyországról tudósít, akkor is egyetemes kaput nyit, nemzeti sorskérdéssé tágít apró helyi történetet is. Becsavarja a 100-as izzókat, hogy alatta minden apró részlet látszódjék. Miért olvassuk? Mert mosolyogni, visszamosolyogni tanít. Erősít, hogy élni így is lehetséges.

Miért szeretem? Mert a szülőföldhöz, mint ihletett forráshoz köt mindenkor, mert rávilágítani sem rest a nemzeti szimbólumokat megvetőkre. Eközben lelki gyémántokat, gyöngyöket hoz felszínre, s a lap közelében a nyelv, mint megtartó erő, mint eredeti: gyökérré erősödik és a világegyetemmel kapcsol össze, s válunk önbecsült honpolgárok általa, hiszen a kozmikus rendszerhez kötődünk mi is.

Miért szeretem? Mert miközben nagy dolgokat érint, boncolgat, hoz felszínre a feledés ködéből, pannon-paraszti múltból is, élettől kicsattanó írásokat közöl, kivirágzó mesehangulattal árasztja el a lapot.

Miért olvasom? Mert eredeti őstehetségek jönnek elő a megjelenő számokból, és mindez a bartóki tiszta forrásból történik. Pusztakamarástól Pennsylvániáig sodró lendületben telnek meg a lapok, miközben egy cséplőgép zakatol, rég elfeledett időből, ahol mi voltunk egykor. Ahol mi, mi voltunk. És vagyunk, ha a Búvópatakkal körbejárjuk a világunkat.

SZÍKI KÁROLY

Kaiser László versei

Más volt a sorsuk

Nem volt már támasz,
bár lehetett volna,
más volt a sorsuk
és más lett a sorsa.

Földereng egy kép:
benne képek vannak,
homályos a jelen,
mattulnak a múltak.

Nem volt már támasz,
űzetett el tőle,
éjsötétté vált,
majd fény lett belőle.

Az a félelem

Az a szorítás, az a félelem
(dehogyan szívem és nem is fejem),
sajgás mindenütt, hogy nagy leszel
(ahogy vagy már – nézni kegyelem),
hogy úgy leszel nagy (s ez a gyötrelem),
hogy velem leszel – és nem leszel velem!

Üdvözet a vándornak

Embernek fia vagyok én,
arcomon annyi minden látszik,
eljutottam csapásokon
ama tölcséres hurrikánig.

Visszautak poklaitól
szájamat szigorúra zárom,
birtokom immár önmagam,
súgom ezt - és nem kiabálom.

Üdvözöllek, megtért vándor,
s végleg hazatalálva kérem,
mostantól maradj ifjúnak:
idő előtti vénülésem!

Akár

Akár élő, akár életképtelen,
úgy is eltűnik, lassan vagy hirtelen,
rövid volt, mi volt, előtte s utána
néma rekviem: csöndek méltósága.

Kaiser László Búvópatak-díjához

A „*A dramaturg a rendező barátja.*” Nádasdy Kálmán aforisztikus mondását gyakran idézi könyvbemutatókon, irodalmi este-ken egykori hallgatója a Színművészeti Főiskola dramaturg szakán, aki ennek analógiájára mindig hozzáteszi: a kiadóvezető a szerző barátja. Kaiser László nem csak szavakkal, de minden gesztusával erről tesz tanúságot a Hungarovox Kiadó vezetőjeként.

Magam is ezt érzem azóta, hogy első verseskötetem kéziratát elküldtem neki. Az elmúlt tíz évben öt könyvem és egy zenei CD-m jelent meg a Hungarovoxnál. Emlékezetes könyv-és lemezbemutatók, vidéki utak, jó hangulatú beszélgetések emlékéit őrzöm egy-egy pohár ásványvíz vagy rostos gyümölcs-lé társaságában...

Megtiszteltetés olyan kiadó szerzőjének lenni, amelyik Baranyi Ferenc, Csoóri Sándor, Nemeskürty István, Temesi Ferenc vagy Dante, Puskin és Byron műveit is gondozta – hogy csak a Kossuth-díjasokat említsem néhány – a kiadóvezetővel szólva – „vidéki szerző” mellett. Jó tudni azt is, hogy van még egy kiadó Magyarországon, amely nem irodalmi, politikai vagy generációs szekértáborokban gondolkodik, hanem kizárólag esztétikai és emberi értékekben. Így kerülhetnek egymás mellé középkori és középkorú költők, idős és fiatal irodalmárok, élő klasszikusok és pályakezdők, ilyen vagy olyan eszmék elkötelezettjei, és azok is, akik semmilyen érdekcsoporthoz nem tartoznak, ezért – a kortárs kultúra logikája szerint – koron és körön kívülnek számítanak.

A Hungarovox Bt. (Kaiser László értelmezésében a „Bt” baráti társaságot jelöl) nemcsak könyvkiadót, hanem iskolát is működtet. Szinkronszínészek és -dramaturgok, szerkesztők, műfordítók sajátíthatják el a szakma alapjait – a szakma nagyjaitól. Néhány éve íróiskola is működik a XIII. kerületi Radnóti utcában, ahol Kaiser László születése óta él, ír, tanít, szerkeszt, és próbálja kibogozni a magyar kulturális élet összefüggéseit.

Néhány életrajzi adat, hogy érzékeltessem, milyen sokoldalú embert ismerhetünk benne. 1953-ban született Budapesten. Érettségi után elvégezte a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar–történelem, majd az ELTE Bölcsészettudományi Karának magyar szakát. A Színművészeti Főiskolán 1983-ban végzett dramaturg szakon. Rövid ideig jogot is tanult. Kedvenc íróját, Németh Lászlót idézem: „*A műveltség nem ünneplőruha, amelyet hordani kell. A műveltség a helytállás segédeszköze, a kifejezés szerszáma, a vállalkozás fegyverzete.*” Kaiser László ennek szellemében kamatoztatta, amit az iskolákban és az életben megtanult. Tanulmányai után és közben dolgozott segédmunkásként, könyvtárosként, színházi és szinkron-dramaturgként, szerkesztette a *Szinkronika*, a *Műemléklep* és a *Polisz* című folyóiratokat. 1995-ben indította el saját vállalkozását, a Hungarovox Oktatási Stúdió és Kiadót. Hite és energiája tiszteletet érdemel. Egy helyütt így fogalmaz: „*Vannak olvasók és vannak potenciális olvasók. Minden egy irányba mutat: a könyvek, a kultúra, az olvasás, a versek segítségével lássuk, láttassuk a látszat mögötti valót és igazságot. S aki látja, az tényleg értelmiségi – se zsoldot, se gazdát nem keres. Van remény? Van remény!*”

Kaiser László alkotóként is több műfajban jeleskedik. Verset, librettót, novellát, esszét, szociográfiát és kritikát egyaránt ír. Ki kell emelnünk interjúköteteit, amelyek közül öt életinterjú: Éri István régész, Magyar Ferenc újságíró, Hársing Lajos szinkron-dramaturg, Dallos Szilvia színművész és Dinnyés József

daltulajdonos életébe és gondolkodásába ad mélyebb betekintést, az *Elfogult beszélgetéseim* pedig húsz kisinterjút tartalmaz. Kaiser László, ahogy a mindennapokban, úgy a könyvlapokon is kellemes és felkészült beszélgetőpartnernek bizonyul.

Novelláiban a saját múltjában megélt és környezetében tapasztalt élmények társadalmi tablóvá, korrajzzá állnak össze, legyen szó a szocializmus évtizedeiről vagy napjainkról. Szerkezetük egyenes vonalú, mondatai világosak, szépen csiszoltak. Esszéiben, pályaképeiben és kritikáiban is lényegre törő nyelven rendezi össze az ismert információkat és fejt ki személyes meglátásait, eredeti gondolatait. Különösen figyelemreméltó az *Elvált apák Magyarországon* című szociografikus esszéje. Statisztikai adatok és interjúk segítségével hívja fel a figyelmet az elvált és – különféle gyámügyi vagy bírósági anomáliák következtében – igencsak hátrányos helyzetű magyar apákra.

Bár több prózát írt, mégis elsősorban költőnek tekinthetjük őt. Első verseit a *Vigiliában* tette közzé 1979-ben, első önálló kötete, az *Üdvözet a vándornak* 1996-ban látott napvilágot. Azóta rendszeresen publikál folyóiratokban, antológiákban.

Idén Kaiser László és a Hungarovox Kiadó kapta a Papp Árpád Búvópatak-díjat – CsB fotó

Verseiből egy csokorra valót Baranyi Ferenc olasz nyelvre fordított, több költeményét megzenésítették. Műveit ismerve nyugodtan kijelenthetjük: saját költői világot teremtett.

Verseinek legfontosabb jellemzői: a szűkszavúság és a mély érzelmek. Nem fél a sokak szerint divatjamúlt „nagy szavaktól”, amelyek megtöltik szikár formájú, rövid költeményeit. Mik is ezek a „nagy szavak”? Isten, ember, haza, tisztesség, szerelem – és hasonlók. Ugyanazok, amelyekről Szabolcska Mihály és Ady Endre is írt. Két, egymással összehágható költszó. A különbség a formában és a nézőpontban mutatkozik meg. Egyikük nem tudott túllépni a megkövesedett formán és hangon, míg a másik új idők új dalaiban szólt ugyanarról, amiről előtte Balassi Bálint, Berzsenyi Dániel vagy Petőfi Sándor. Egyikük csak őrző volt, a másik egyszerre őrző és újíto. Kettejük szembenállása modellértékű a magyar irodalomban. Kaiser László az őrző és újíto költők közé tartozik. Néhány sorban, néhány versszakban komoly társadalomkritikát fogalmaz meg, miközben teljes átéléssel ír hazáról, szerelemről, barátságról, az együvé tartozás elthetetlen kötelékeiről.

Így látja a kort, amelyben él és alkot:

*Nappalok üszkösödnek
fények éjszakához szöknék
sötétségben dorbézolnak
kelő nyugvó vaksi holdak*

Dérré dermed a parázs?

Erőt meríteni és menedéért szeretteihez fordul. Verseinek két nagy mészáját ismerjük: feleségét, Pereszlényi Helgát, aki egyúttal a munkában is társa, illetve lányát, Helgát, akihez az apai szeretet különösen szép vallomásait írta. Például a *Harmatkezed* címűt:

*Kezed könnyű, mint a harmat,
harmatkezed ideadja,
gyermekkezed nagy kezembe
végtelenből végtelenbe...*

Végtelen szeretet, négy sorban. Eszünkbe juthatnak erről Weöres Sándor *Pára* című vesének sorai:

*Tág a világ,
mint az álom.*

*Mégis elfér
egy virágon.*

Örülök, hogy – viszonzva sok dicséretét – ma este én méltathattam őt – azzal a meggyőződéssel, hogy a Papp Árpád Búvópatak-díj 2015-ben is méltó kezébe kerül.

Kedves Laci! Újabb elismerésedhez szívből gratulálok, és további termékeny, boldog éveket kívánok neked!

VÉGHELYI BALÁZS

Németh László pedagógusi csődje

*Elárvult
panoptikum*
RÓNAY LÁSZLÓ
ROVATA

Szívélyes mosollyal integetett a távozók után. Magában dühöngött: már megint megakasztották a munkájában. Azért időzik Sajkodon, hogy ne zavarják. Inkább vállalja a remete-séget, de hiába. Visszament a házba, és félbehagyott tanulmánya kéziratát szemlélte. Nemrégiben levelet kapott egyik hajdani hódmezővásárhelyi tanítványától, próbálja latba vetni tekintélyét, hátha valamelyest vissza lehet fogni az oktatás-ügy olykor döbbenetesen rohanó szekérét, amely előbb-utóbb a szakadékban köthet ki. Azt is említette a levél írója, hogy egyre többen vannak, akik – ahogy annak idején az író úr fogalmazta – „lemaradnak”. Hátrányos a helyzetük, de nem mert elébük tolakozni az asszimilánsok, hanem mert mindenhol kiszorultak. A települések szélén élnek, néha valószínűleg telepeken, a gyerekeiket nem iskoláztatják rendszeresen, vagy összezárják őket egy osztályba, a szülőknek nincs munkája. Egyszóval manapság ők vannak „kisebbségben”, jóllehet nagyon gyorsan növekszik a számuk.

A „kisebbségben” említésére az író elkomorodott. Nem szerte, ha erre a művére emlékeztetik, annyi felől támadtak miatta. De elhessentette rossz érzését: nem szabad idegeskednie, vigyáznia kell a vérnyomásával. Némi kétséget érzett, érdekes-e ezzel a kérdéssel foglalkoznia, hiszen nemrégiben

egy hasonló problémával foglalkozó tanulmányát rendkívül udvariasan ugyan, de visszakapta. „Nem időszerű” – írta a főszerkesztő, aki persze jól tudta, hogy nem így áll a dolog, de nem szívesen szállt volna szembe az uralkodó irányzattal. Németh László akkor arra gondolt, újra indítania kellene egy folyóiratot, amelyben, mint a *Tanúban*, zavartalanul fejthetné ki elképzeléseit.

Erre azonban nem volt kellő anyagi fedezete. Így hosszas tűnődés után arra az elhatározásra jutott, írását egyenesen az illetékesnek címezi, hiszen ez valóban olyan sorskérdés, amely döntő mértékben meghatározhatja az ország jövőjét, „sorskérdés”, amint régebben mondogatta barátjaival.

Ilyesformán mégis nekifogott. Szerencsére a lapokban azért megjelent néhány idevágó írás. Ezeket annak idején félrerakta, bár első olvasásra inkább propagandairatnak látszottak. Még egyszer átfutotta őket, s kedvetlenül visszarakta mindet a szekrénybe. Szokás szerint magára volt utalva. Ez általában megsokszorozta erejét. Be kellene fűtenie, de nem akarta ezzel töltöni drága idejét. Takaróba burkolódzott, és sebesen rőta a sorokat. Jól ismerte a problémát.

Hosszan foglalkozott egyik kedvenc eszméjével: a kollégiumok megteremtésével, ahol nem csak tudománnyal oltanák

be a fiatalokat, hanem megtanítanák őket „élni” is. Aztán a tanulnivalók átrendezéséről írt, a humán- és reáltudományok összevonásával, hogy az iskola egységes világgépet adhasson. Feltétlenül szükségesnek gondolta a tanárképzés reformját. Arról hallott már, hogy az egyetemek igyekeznek minél több jelentkezőt felvenni, és minél kevesebbet megbuktatni, mert a létszám alapján kapják a „fejpénzt”.

Az új rendszert, amelyet „bolonyának” neveztek, nem nagyon értette. Pap barátjával beszélgetve az iránt érdeklődött, vajon aki a teológusképzés alapjainál ragad meg, mit tehet a későbbiekben. Netán sekrestyés lesz? Az atya nevetett, de nem cáfolta meg véleményét.

A két hónap után befejezett tervezetet borítékba tette, s az ajánlott blanketta gondos kitöltése után útjára bocsájtotta. Várta a választ, amely hamarosan meg is érkezett. Megadott időpontra szívesen látják, hogy „együtt gondolkodással körüljárják a problémát”. Ezen a fordulaton eltűnődött. Láta magát és meghívóit, amint a probléma körül köröznek.

Németh László

Lekötelező kedvességgel fogadták. Szellős, nagy terembe vezették, zöldposztos asztal mellé. Egyik oldalán a minisztérium „illetékesei” – bemutatkoztak, de nevüket hamar elfelejtette –, a másikon ő, egymagában. Mind az öt „illetékes” előtt ott volt a tanulmányának egy-egy példánya, s azt a túloldáról is láthatta, hogy már a legelső oldalán kérdőjelek sorakoznak a margón. A középső sötét ruhában feszítő szemüveges úr szólt elsőnek.

– Ez a kollégiumokat, illetve létesítésüket indokoló rész nagyon figyelemreméltó.

Az író felélénkült. Hátha sikerül!

– Egy nehézsége van. Nincs rá pénz. Erre sincs.

– De nagyon fontos volna – Németh László erőtlenül tiltakozott.

– Olvasta – itt egy képviselő neve következett – írását? – Az író bólintott. – Nos, mi ennek nyomvonalát követjük.

„Nyomvonal. Megette a fene.”

– De hisz nem ért hozzá!

– Hogyne értené! Hisz írt róla! – Ezzel a megállapítással nem lehetett vitázni.

Ha ír, akkor magas fokon érti...

A kollégiumok eszméjét lesöpörték. A többi elképzelésének is ez lett a sorsa. Szerencsére előrelátó volt, és reggel is bevette gyógyszerét. Kis fejfájással megúsza a hosszúra nyúlt eszmeeset, amely fölöttébb egyoldalú volt.

– Mások is várjuk építő észrevételeit. – A szemüveges úr mosolyogva veregette vállát. – Hasznos, előre vivő beszélgetés volt.

Tűzött a nap. Felöltöjté a karjára tette. Ha kilép, eléri még az északi partra induló kora délutáni vonatot.

Otthon egy-két apróságot, amelyekre szüksége lehet sajkodi magányában, táskájába pakolt. Mindenekelőtt egy adag kéziratpapírt. Az a legfontosabb. Levelet kell írnia volt tanítványának: teljes vereséget szenvedett. Cédulát tett az asztalra: „Visszautaztam.” Még oda akarta írni: dolga végezetlenül, de Ella ebből az egyetlen szóból is ért.

Kiosont a kapun. Nem lelkesedett volna egy kis csevegésért. Ám a sors közbeszólt. A szomszéd ház kertjében dolgozó férfi lelkesen integetve megállásra készítette. Nem kellemetlen ember, jól nevelt gyerekek az unokái. Egy fiú, aki most kezdett létramagasságú lenni, s hangja mulatságosan változtatta színt: hol basszus, hol tenor a felső régióban, és két kislány. Úgy emlékezett, ugyanabba az iskolába járnak mindhárman. Vagy csak járnának? Igen, a legkisebb mintha nem felelt volna meg a felvételin.

A szomszéd letámasztotta ásóját, és a kerítéshez jött.

– Hogy van, Laci bácsi?

Igazság szerint a mai nap megviselte, de erről nem szívesen beszélt volna.

– Köszönöm, megvagyok. És maguk?

– Hál’ istennek mindenki egészséges. Egyelőre elkerült az influenza.

Németh Lászlóból előmerészkedett a hajdani orvos.

– Sok zöldséget és gyümölcsöt kell enni. Az segít megelőzni a bajt.

– Ennének mi! De megfizethetetlen.

Erre nem tudott mit mondani. Igaz, ami igaz, iszonyú drága. Nem nyugdíjasoknak való.

– És az unokák?

– Megvannak ők is. Képzeld csak, a legkisebb félévkor kitűnő volt.

– Aki nem felelt meg a felvételin?

– Igen. Nagy nehezen mégis felvették. És most kitűnő. Mondja, Laci bácsi, maga érti ezt?

Az író a kerítésbe kapaszkodott. Fejét rázta. Ezt sem értette, ahogy sok minden egyebet sem.

VERZÁR ÉVA

Villámcsapás és Szabad Európa

Nekiveselkedik a szél 2009 tavaszán, s fúj úgy, mintha együtt kergetné török és tatár Budapest kertvárosában, ahol már csak emlékezete él ama gyászos időknek, amikor turbános, bőgatyás viselet lepte el Buda amúgy testhez álló, feszes, díszes férfiruházathoz szokott utcáit, s ahol még az öreg platánok is inkább a Duna vize felé ejtették akkoriban a tekintetüket, hogy ne lássák. Inkább kicsiny fészket hintáztattak ölükben, hátha egyszer kedvük támad madaraiknak dalolni, amitől az embereknek is nyílik szívük a nótára, életre.

De sok idő telt el azóta! De sok mindent láttak az öregedő fák, s rejtették törzsük gyűrűibe a dicső és gyászos múlt minden rezdülését. De megváltozott a város! Buda sem egymagában áll, mint egykoron, hanem testvérel, Pesttel állják viharát a tavasz jöttének. Pest pedig nő, egyre csak terjeszkedik, már-már összeér vidék a fővárossal, mint Erdélyben a hegyek az éggel esténként, amidőn a megfáradt Nap párnaként helyezi fejét egy-egy magasba kapaszkodó fenyőerdő tetejére, hogy illatát magába zárva, szép álmot álmodjon, míg nem a hajnal pírjával ismét felsejlik fényben fürdő korongja.

– János! János! – ordítja pajtása nevét egy keménykalapos emberféle. Nem látszik ki sem keze, sem lába a magára szedett összevissza öltözetből. S mert öltözete sem az egykori török turbános-gatyás, sem a magyar vitézek zsinóros viseletére nem hasonlít, első ránézésre megállapíthatja a jószemű ember, hogy csakis vendégmunkás lehet itt, a magyar fővárosban. Fején az építkezésen előírt védősisak, felsőtestén a legmárkásabb kabát – valahonnan turkálhatta, vagy éppen megszánta őt egy jószívű pesti –, nadrágja még otthonról hozott tiszta szőttés (talán egy világháborút átélő kabátból alakították alakjára), cipője pedig a kínai piac származéka. Valamit kezében tart, s mint kincset emeli a feje fölé. Nahát, ezt aztán nem látta sem török, sem tatár, sem honvédő huszár! Ez már a mai kor szerzeménye: egy telefon, ami recseg, ropog, de hírt hoz a távoli honból.

– János! János! Telefon otthonról – s már nyújtja is barátjának a készüléket a különös kinézetű ember; de el nem mozdul mellőle, vár, amíg a barát beszél, mert ugye őt is érdekli, hogy mi hír járja az otthoni földön, Pest kertvárosától jó messze, valahol Háromszéken, Erdélynek dobogó szívében.

– Na, mi van, mi a hír, métt híttak? – noszogatja barátját, amikor annak szava elnémul, s a kicsi készüléket nyújtja vissza megköszönve.

– Haza kell mennem, az anyám hívott, baj van az öreggel.

– Beteg? Csak nem hótt meg?

– Nem, nem tudom, csak annyit hebegett anyám, hogy siessek haza beszélni a fejével, mer' ő már nem bírja. Vihar vót.

– Otthon es fúj?

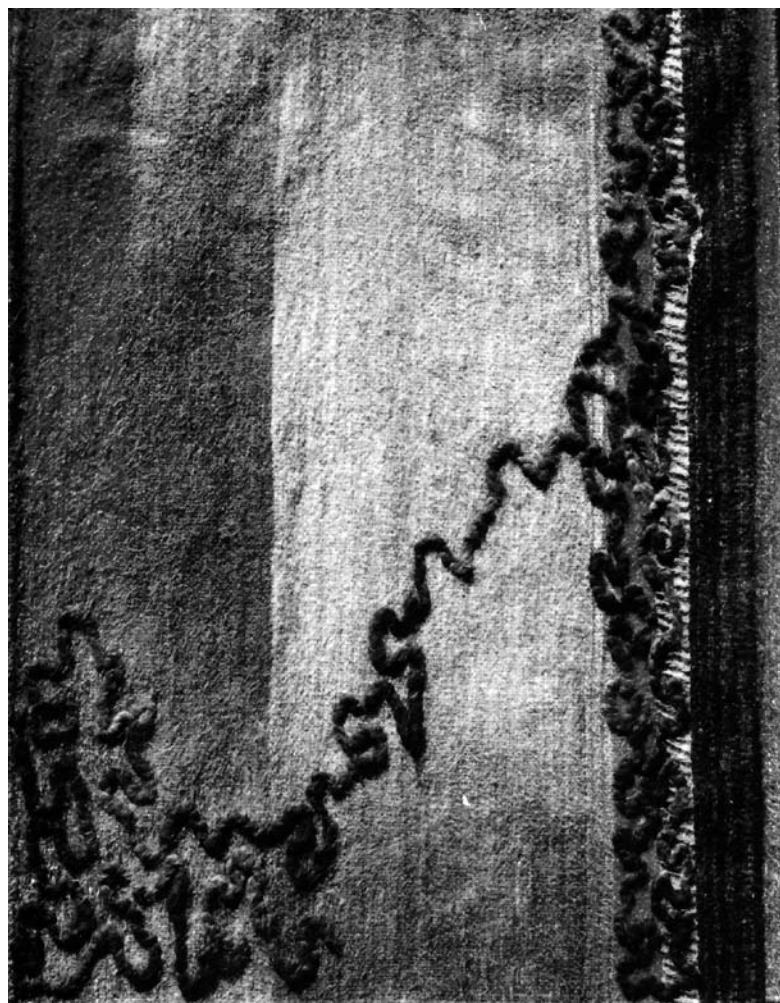
– Fúj es, esik es – zárja le János a beszélgetést bő beszéddel, s indul megkeresni a főnök urat azzal, hogy ő már azonnal indul a buszpályaudvarra, mert baj van otthon.

Szerencsés ember – állapítja meg magában –, mert akadt egy hely még számára, s az, hogy még ülő is az a hely, nagy szó.

Legalább az éjszaka folyamán, míg a busz kergetőzik a kanyarokkal a hosszú úton, addig álomra hajthatja fejét, s pihenten érkezhetsz haza megvívni a harcot a családdal, annak is a fejével, aki, ahogy hallja, anyjának csak bánatot okoz mostanság.

A hajnal még várat magára, amikor János leakasztja a kapufélfa oszlopának belső feléről a nagy, rozsdás kulcsot, csikordul ez egyet-kettőt, s nyílna is az öreg kapu, de emelni kell rajta, mégpedig erővel.

– Ez es megereszkedett, a fene essen belé! – mordul, de csilán a szeme, amikor meghallja a hűséges Bundás örömteli ugatását. – Megismert! – enyhül meg lelke, s nyitja a konyhaajtót, amelynek kulcsa, ha volt is, rég elveszett. Minek, ha a kapu zárva? A házban csend, csak a savanyú étel szaga csapja meg az orrát; az esti vacsora maradéka lehet, vagy a malacoknak reggelre előkészített moslák a bejárati ajtó mögött. Kapcsolja

Üzenet – Gazdáné Olosz Ella textilművész alkotása

a villanyt, hogy lásson, ne csak érezze az otthon illatát, s máris nyílik a szoba ajtaja, álmos szemmel áll eléje a törekeny asszony, az anyja.

– Jaj, lelkem, hát meggyüvél? Hogy én erre nem es számítottam! Nem hijába mondom én, hogy te vagy az egyetlen, akire örökké támaszkodhatok öreg napjaimba! Na, itthon vagy! Újj le! Ennél? Innál?

– Mindent sorba, csak vegyen magára valami meleg áncungot, édesanyám, még meg talál nekem fázni, osztán eggyel több baj lesz, amiből nem kellene még ebbe a házba.

A szalonnából már gyöngyözik a zsír az érclábas alján, egyik gyöngyszem a másikat kergeti. Amint erőre kap a kályhában a tűz, már hangja is van: csereszeg a kunkorodó szalonnadarab, jöhet mellé a tojás. János szájában gyűl a nyál, mert olyan finomra, ropogósra még senki nem süttött szalonnát neki, mint az anyja. Végre előtte a lábas, villahegyre szúrja a kenyérdarabot, előbb a tojás fogy, végére hagyja a szalonnát, fel-felnéz, hol az édes arcát fürkészi, hol a kályha feletti terítón olvassa a jól ismert asztali áldás szövegét. Aztán még körbekanyarítja a megmaradt kenyérhéjjal az edény alját, s mint aki megbékélt a világgal, dobja a lába mellett settenkedő macskának az utolsó falatot.

– Mi baj vóna az öreggel, hogy haza kellett gyűjje, édesanyám?

– Hát a villám, fíjjam.

– Erős idő vala?

– Az.

Parancs János

Egy aktuális kérdésre

Olyan egyformán vagyok.
Józanul és kétségbeesetten nézem
a kavargó áradást, a tülekvő
pozíció-harcot. A zavarosban halászó
ügyeskedőket, a jobbra érdemes
pályatársak balga rögtönzéseit.
A ravaszkodást és a kényszerű
megalkuvások torz eredőit:
a sehová se vezető utak gubancát.

Álmodozni lehet,
de ahogy én látom,
mindig a húsos fazekaktól távol
lobog salaktalanul a láng,
amit őrizni kell,
amit táplálni a mi feladatunk.
A többi szófia beszéd.

Ha nyomorultan és szükségben,
megalázott páriaként élünk,
napról-napra, ahogy a gyerekkorban,
akkor is gyönyörű ez a világ.
Semmit se kértem, mégis itt vagyok,
s örülök annak, hogy megcsodálhatom
ezernyi titkát e talányos káprázatnak.
Bárcsak elmondhatnám majd a búcsúzásakor:
sosem akartam igazán birtokolni én.

– Künn vót?
– Benn.
– Méges, hogy vót? Künn vala?
– Mondám, hogy benn. Felcsapta a falra az ereje, alig tuttam leszedni ökelmit. Féltém.
– Megjárhatta vóna maga es.
– Pedig szóltam neki...
– Mit anyám?
– Hogy ne bogarássza a rádiót.
– Erős üdöbe' babrálta?
– Abba.
– Na, beszéllek vele. Mindene egybe?
– Egybe a teste, csak az esze... – de nem folytathatta, mert csikordult az ajtó, apja állított ki a beszédre, s ült is azonnal az asztal mellé a reggelijét várva. Az asszony vette egyből fia elől a lábost, s már szabdalta bele a szalonnát...
– Jó reggelt, apám!
– Jó reggelt! Mán felkeltél?
– Fel. Ideje vót.
– Esik?
– Nem esik, csak fúj.
– Azé' kaszálni mész ma, úgy-e?
– Mennék, ha vóna hova.
– Egyél, öreg – tolja az asszony az embere elé az ételt. Mint-ha fiát utánozná, eszi a reggelijét, a macska is megkapja a maga részét, s azzal áll is fel, indul, hogy belehallgasson a rádióba.

A konyha kanapéja mellett, az öreg kisasztalon áll a vétkes. Tetején hímzett terítő – éjszakára lehajtják, hogy megmutathassa a betévedő holdsugárnak szépséges öltéseit. Az öreg megszokott mozdulattal hajítja hátra, kapcsol, keres...

– Apám, hallom, megcsapá a villám.
– Jól hallod.
– S osztán, hogy van?
– Én jól, csak ez vacakol – mutat a rádióra.
– Hát annak meg mi a baja?
– Nem tudom fíjjam, elveszett belőle a *Szabad Európa*.
– Na, azt kereste akkor es – szól közbe az asszony –, hijába mondom, hogy mán nincs, ne keresse, nézze inkább a *Dunát*, de mondhat neki bármit az ember, nem hiszi el. Fíjjam, mondd mán meg neki te es, hogy ne keresse azt, ami nincs!
– Mondom mán, Édesanyám, maga csak ne idegeskedjen. Apa! Ne keresse mán azt. Nincs.
– Kell lennie. Addig van, míg nem lesz itthon magyarvilág. Megmonta vót az a mogyorósi bemondó, hogy addig ott lesznek.

– Mán az van, apám. A tegnap itthon ettem?
– Nem.
– Akkor hol a csudába vótam? Hát nem Budapesten?
– De... Anyád aszt' mondá.
– Tuggya, hogy mán nem es kell útlevel?
– Nem-e?
– Nem, buletinnel jövök s menyek.

Néz az öreg a fiára, a keze megáll a levegőben, olyan, mint a gyermek, akitől el akarják venni a kedvenc játékát. Aztán agyába hatol a felkelő nap tiszta sugara, értelem villan fel szemében:

– A pocakos Vasile a milicista? – kérdez ravasz hunyorítással, mintha megcáfolni akarná felesége örökkön ismételt szavait, hogy elment neki az esze.

– A' hát, ki más lenne – mérgesedik az asszony, hogy még ezt sem tudja embere.

– Akkor *Szabad Európának* lennie kell – fordul büszkén vissza az öregember békebeli rádiója felé – Míg oláh a rendőr, addig van, csak meg kell keressem...

A szakrális és a modernista hagyományról

*Amikor a mulandó Nap lenyugszik,
az örökkévaló Nap felkél.*

Turano-sumér mondás

A megnyilvánult világban két erő hozza létre a cselekvést, amelynek a műalkotás az egyik kulturális csúcs-kikristályosodása: Az egyik számára a világ van Istenben..., a másik számára Isten van a világban...

Az elsőt hívhatjuk állandóság-központú, míg a másodikat mulandóság-központú művészeti felfogásnak, de – René Guénon-ra utalva – úgy is nevezhetnénk őket mint szakrális illetve modernista látásmód. Fontos megjegyezni, hogy az „is-is” szemlélet is modernizmus, mert a szakralitás szerint a Kettő vagy a Sok nem képezheti a lényegiséget, hiszen Isten önmagán kívül nem tűr mást a Középpontban. Ebből fakad, hogy ami Aranykor az egyiknek (maximális modernizmus, minimális szakralitás), az a Sötét Kor a másiknak és fordítva (minimális modernizmus, maximális szakralitás).

A szakrális művész számára a Mozgás a kerék küllőihez hasonlatos, míg a Lényeg, mint a kerék közepe mozdulatlan-mozgató, a modernista látásmód a Mozgásban, az állandó változásban látja a lényeg megnyilvánulását, ezt isteníti és ha keresi az Örökkévalót, akkor ezen belül keresi.

A békét, a boldogságot a szakrális művész elsősorban a lélek háttérbeszorításával, legyőzésével, igába fogásával próbálja elérni, hogy reharmonizálódhasson a Világegyetem rendjével. A szakrális hagyomány számára a halhatatlan lélek és a mulandó lélek fordítottan arányos tételeződés.

A modernista látásmód ezer archán nyilvánulhat meg, úgy mint anyag-központúság, ember-központúság; élet-központúság; tudomány-; ész-; természet-központúság, de ide sorolható a nihilizmus és az ateizmus is. Itt a „vagyok én és van a világ”, mintegy a lélek (pszichológiai ego) istenítéséről van szó. Minden egyéb megközelítés számára nem tudás, kitaláció, önáltatás. A modernista hitbéli látomás legfőbb parancsa a túlélés, a győzelem a külső fenyegetés, a halál felett.

Ha valakiben esetleg az az érzés támad, hogy a két látásmód – a megnyilvánult világban – egymás fordítottja-tükörképe, talán nem áll messzi a valóságtól. A modernista ember jól akarja érezni magát, a szakrális azt szeretné, hogy Isten érezze jól magát, ha ránéz, ami itt sötétség, az ott világosság és fordítva, ami az egyik számára a hozzáértés (kvalifikáció) jele, az a másik szemében gyakran kizáró ok (diszkvalifikálhat).

A művészetben is kifejeződő „mai kor” problematikájában – létszemléleti szempontból –, a látszat ellenére, természetesen semmi új nincs... 20000 év vagy még hosszabb idő óta – különféle köntösökben – mindig az a kortárs kérdés, hogy mit kezdjünk a születéssel, az étellel és a halállal?

A szakrális és a modernista szemlélet küzdelméről ad hírt az indo-szkita Mahábhárata, Kr.e. 3000-ből, erről szól az óegyiptomi szakrális Amon-tradícióval szemben fellépő, Fény-Árnyék dualizmust képviselő modernista Aton vallási forradalma, Kr.e. 1350 táján. Ebből a dilemmából fakad a szakrális Hérakleitosz, Buddha, Lao-ce, Konfu-ce és a babiloni modernista Ezsdrás szinte egyidejű megjelenése a Kr.e. V. század

– a turano-ind felfogás szerint a Sötét Kor hozzátétőlegesen felideje környékén –, majd 500 évvel később az egyaránt reszakralizáló Jézus és 500 évre rá Mohamed fellépése is...

A Római Birodalom utolsó másfél évszázadát lényegében az elvilágiasított (profanizált) vallásosság, a korabeli „Új Idő” („New Age”) és a nemi szerepek feszültségei, összezavaródása hatották át, ugyanúgy mint manapság. A középkor halhatatlan-lélek központú szemléletét az életista reneszánsz, majd az emberista humanizmus fokozódó világiasság felé fordulása váltotta fel, amely a francia forradalom fogalmi Ész-kultuszában érte el a csúcspontját, melynek következményeként, mostanra a mulandó-lélek középpontúság modernista kultusza vált mintegy egyeduralkodóvá, főleg a Napnyugat világában.

A Zseni önjelölt Isten, a Művész Isten szolgája... Valójában, maradéktalanul egyik látásmód sem tűnhet el, mert az a megnyilvánult világ végét jelentené, így a jövőben továbbra is e két szemléleti erő valamelyike felülkerekedésének lökötése várható minden pillanatban, minden napban, minden évben, minden életben, minden évszázadban, évezredben...

CSIBA ZSOLT

Hegedűs János fotója

Szegény menekültek

A „menekültek” az emberiség történelme folyamán mindig „szegények” voltak, a szó anyagi, s átvitt értelmében egyaránt. Történelem előtti időkben is menekültek szegények elég sokat: mondjuk hideg kezdett lenni, s akkor illet odébbállni, már amennyiben nem akartak megfagyással vagy éhenhalással bíbelődni. Hogy a szerencsésen fellelt melegebb tájékon aztán lazább bundázatú mamutot vagy újkrumplit falatoztak, netán a kevésbé felkészült őslakosokat fogyasztották el megérkezésük felett érzett örömeikben (esetleg az őslakosok őket), arról precíz írott krónikánk sajnos nincs. Arról viszont van, s nem is egy, hogy mi szokott történni akkor, ha nagyban különböző kultúrák feszülnek egymásnak: elég ha a magunk háza tájának sertepertélünk, értve ez alatt Európát.

Vegyünk például remek történelmi barátainkat, a derék európeér szerbeket, akik amíg és amikor megtehették, magyarok levágott fejeit rakták halomba az oltáron, nívós balkáni értelmezéseként a toleráns egymás mellett élésnek. Szerencsére a barbár magyarság nem tudta kiirtani őket, így ma is leckét adhatnak nekünk vegytiszta emberségből, amikor barátságosan, tömött buszokkal hordatják a bevándorlókat zöldhatárunk legvédtelenebb pontjaihoz. Mindezt persze a délszláv háborúban játszott szerepük óta különösen jól ismert szerb antirasszizmus, tolerancia és etnikai sokszínűség melletti elkötelezettség jegyében.

Az a sok felvilágosult polgártársam, akik most a keresztény kultúra, az európai kultúra nevében kongatják a vészharangot a haláltusáját vívó emberi együttérzés felett, tisztelettel kérdelem, ugyan hol voltak (s most hol vannak), amikor több jogtiprás és terror érte és éri a határon túli magyarokat, mint a rendszerváltás óta bármikor?

És itt kérem ne jöjjünk azzal, hogy „nem hasonlíthatjuk össze egy délvidéki magyar életét egy (mondjuk) libi menekültével!”. De, összehasonlítom: pontosan tudom, hogy milyen volt a 2011 előtti Líbiában élni, és tudom, hogy a „mi” mércénk szerint több szempontból pocsékul éltek az emberek.

Ehhez a „mi” modern és felvilágosult mércénkhez persze szervesen hozzátartoznak az olyan alapvető és csorbíthatatlan jogok, mint hogy nyugodtan lehetünk hajléktalanok és összehasonlíthatatlanul könnyebben tudunk berúgni vagy prostituálnak állni. Ott ezek a dolgok ugyanis nagyjából ismeretlenek voltak.

„De milyen áron?!” – hallik a lármázás: nos, olyan áron, hogy nem volt például halott családokat és menekülteket tíz- és százezer számra produkáló polgárháború, amiért ugyanazok a felelősek, akik most a mi emberségünkre játszanak rá. Ugyanazok, akik megszállták és nyomorban tartották ezeket a népeket, s közvetve vagy közvetlenül a mai napig ezt teszik. Ők, akik kárhoztatnak itt egy drótkerítést, de másutt dicsőítenek egy őslakos családokat kettévágó betonfalat.

Elkeserítő, hogy minden nyilvánvaló tény ellenére milyen sokan nem akarjuk felismerni az események mögötti kegyetlen, precíz kiterveltséget: a gátat szabó személyek és valódi, őrzött határok eltüntetését.

Legyen végre világos, hogy a humánus egyáltalán nem az, hogy engedjük felborítani maradék hazánk etnikai, felekezeti stabilitását sőt, ezzel csak bátorítjuk és még öngerjesztőbbé, öngazolóbbá tesszük azt a folyamatot, amibe jóérzésünkre és manipulálhatóságunkra építve belerángattak a probléma eredeti okozói.

Mit tehetnénk hát? Bízunk a Világbankra, hiszen száznegyvennyolc tagországot felölelő, mély humánussal átitatott szervezet az. Elég is, ha a thaiföldi kongresszusukra emlékezünk a kilencvenes évekből, ahol annak idejére gyakorlatilag elűzték a bangkoki szegényeket városukból és több nyelvet beszélő pedagógusokat alkalmaztak pincérként vagy szobalánynaként, amíg a vezérkar két adag homár között elbúsongott a szegénység mértékén... Amennyiben nem vagyunk velük elégedettek (persze nehéz is lenne), akkor „tegyünk meg mindent a bevándorlókért, ahogy azt a keresztény erkölcs is megköveteli”.

Hát akkor repülőjegy, fakanál meg bográcsos lecsó, kedves frissen született honi neohumanistáink-neokeresztényeink, azt az egész afrikai kontinensen szeretik, de még a Közel-Keleten is. Én persze előbb a kerületi hajléktalanszállót vagy Csángóföldet javallanám, semmint Észak-Nigériát vagy Afganisztánt a főzőcskéhez, de önök mindig szabad madarak voltak, szálljanak, amerre úri kedvük tartja. Remélem, hatalmas európai intellektusukkal egyszercsak eljutnak odáig, hogy ott próbáljanak segíteni, ahol a valódi probléma van, s nem ott, ahová exportálták azt – hogy lássák kicsit, mi, miért is történik valójában. (Álnaivitásom szándékos: természetesen ők tudják a legjobban).

Egy biztos: a szakadék, ami köztük, és köztünk tátong, minden jóakarat ellenére sem hidalható át, mert egyszerűen két külön világról van szó. Mit lát szerencsétlen – mondjuk – egyszerű afrikai? Az európai ember (leginkább a francia, de korántsem egyedül ő) még ötven éve se, hogy milliószámra gyilkolta a népemet (Algériában, amit Franciaország persze azóta sem hajlandó elismerni). Mi óvott meg? A vallásom, a kultúráim, a hagyományaim. Nem akarok éhen halni, ezért most én megyek oda hozzájuk, de nem adom fel miattuk azt, ami az enyém, sőt, minden jogom meg kellene, hogy legyen ahhoz, hogy elvegyem, s a magam képére formáljam ott azt, ami az övék. Hogy a befogadók erről mit gondolnak, egyre kevésbé bír jelentőséggel, hiszen „befogadnak”.

Ez persze nem mindenkire igaz, de az elsőprő többségre igen. Láttam, tudom: kiköpnék elénk az utcán ott, Líbiában, ha például olyan ruha van rajtunk, ami nem felel meg az ottani ízlésnek, s nem is hibáztathatjuk őket: ott mi vagyunk a vendégek, s ezért nekünk kell idomulnunk. A gond az, hogy a dolog fordítva már nem így működik.

Tisztázzuk: nem az a baj, hogy a már itt lévőekkel emberiségesen bánunk, mi több, ezt valóban megköveteli a jóérzésünk, de nem törődni azzal, nem felismerni azt, hogy ezek a szerencsétlen sorsú emberek miért vannak itt, s miért jönnek egyre többen, sokkal több, mint egyszerű hiba: egyenese bűn. Bűn nem csupán a sajátunk, de az általunk itt pártfogoltak hazája ellen is.

Sokan vannak, akik hisznek a szabad világban, a szabad médiában, a virtuális közösségek hatékonyságában. (Én mondjuk egyikben sem, de ez az én bajom).

Mindenki – tényleg mindenki – számára szerencsésebbnek tűnik, ha ők nemes energiáik legalább egy töredékét arra fordítják, hogy megértsék, miért és hogyan tesznek eszközökké bennünket (úgy itthoniakat, mint menekülteket) egy olyan mesterségesen teremtett és fenntartott konfliktusban, amely kimódolóián kívül senki érdekeit nem szolgálja.

Teremteni, dolgozni, adni...

Beszélgetés Szászfalvi László országgyűlési képviselővel

Szászfalvi László református lelkész, országgyűlési képviselő azt vallja: a krisztusi hit megélhető a világban. Saját élete a példa erre, így megnyilatkozásaiban a Teremtőről is szól, aki tudatosan állított bennünket oda, ahol éppen dolgozunk, alkotunk és lobbizunk a jóért – képviselve a krisztusi értékrendet. S nem mentes ez alól a politikus sem, akinek lelkiismeretét folyamatosan „edzi” a közélet. A KDNP-s honatya a magyar virtusban, az étellel teli, öntevékeny civil közösségek erejében bíz, amelyeknek tagjaiból nem kopott ki a lelkesedés, hiszen maga is azt tartja: a lélektelen munka értelmetlen. Csokonai és Nagyváthy kedves városa, Csurgó egykori polgármestere most is a lelki-szellemi-spirituális háttér előmozdításán fára-

dozik – egy időben egyházügyi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkárként is ezt tette –, hiszen olykor elfelejtjük, hogy Isten-alkotta lények vagyunk mindannyian, nem pusztán hús-vér emberek. Embervoltunk valódi fokmérője pedig nem a vagyonunk és kapcsolati tőkénk, hanem a szeretet és a hitelesség.

A hit teremtő erő, amely képes hegyeket mozgatni, s közösségekben élhető igazán. Az Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottsága alelnöke nemzetben, közösségekben gondolkodik, az Örömhír megélésével és hirdetésével néz elé mának és holnapnak, s mindezt kellő karakánssággal teszi, de senkit nem botránkoztatva. A család, a szeretetteljes légkör, az igaz barátok jelentik a legbiztosabb fogódzót számára, valamint „belső iránytűje”, a lelkiismerete és a hite, amellyel nyelvet, kultúrát és hazát menthetünk.

– *Makón születettél, a hagyoma hazájában. Milyen családban nevelkedtél?*

– A gyermekkoromat egy Makó melletti faluban, Földeákon töltöttem. Itt nőttem fel, itt értek az első impulzusok, élmények, itt tanultam meg az emberi kapcsolatok fontosságát, egy kis közösség megtartó erejét. Tipikus falusi értelmiségi családban nevelődtem, illetve talán mégsem teljesen tipikus, mivel édesapám református lelkipásztor volt, édesanyám pedig tanítónő a helyi iskolában. A hatvanas, hetvenes évek kádári Magyarországon ez azért mégsem tekinthető általánosnak, de a szüleim mindent megtettek azért, hogy a testvéremmel ebből semmit ne érezzünk meg. Ezért mondhatom ma azt: úgy emlékezem a gyermekkoromra, hogy egy földi paradicsomban nőttünk fel.

– *Édesapádat nem kísérted el az istentiszteletekre?*

– Dehogynem, mégpedig motorral, hiszen azzal járta a vidéket. Rendszeresen vele tartottam. Amikor a legnagyobb hó vagy eső esett és vihar tombolt, apukám akkor is nekiindult, mert az emberek, a testvérek várták az evangéliumot, a vigaszt, a bátorítást, a reményt. Ezt nem pusztán kötelességének érezte, hanem küldetésnek. Gyerekként talán már akkor felfogtam valamit ebből a példából, s a küldetés mibenlétéből, jelentőségéből. A közösség, a református gyülekezet csodálatosan mintázta a szolidaritást, amiről ma oly sok üres frázispufogatás hangzik el. Rádöbbenem, hogy Földeákon együtt lehetnek szegények és gazdagabbak, értelmiségiek és kétkézi munkások, háziasszonyok és gazdálkodók, kicsik és nagyok. Szerintem ez volt maga a csoda, vagy úgy is mondhatnám, hogy ez csoda volt a szó legnemesebb értelmében.

– *Ezt a csodát be kellett fogadni, fel kellett dolgozni, s ehhez elengedhetetlen a lelki-intellektuális „csiszoltság”...*

– A legnagyobb ajándék abban a világban a könyv volt. Sokszor kaptunk könyvet ajándékba, és rengeteget olvastunk. A könyv mindig egy másik, titokzatos világba röptett. Oda, ahová akkor lehetetlennek látszott eljutni. Olyan embereket ismerhettem meg a lapokból, akik példát jelentettek számomra.

Szászfalvi László – fotó: Kovács Tibor

Természetesen a Bibliát egyre inkább megismertük a gyermek istentiszteleteken, az esti mesék idején, hiszen anyukánk nem csak szép Benedek Elek és egyéb meséket mondott nekünk, hanem bibliai történeteket is olvasott, és sokat énekelt. Valahogyan úgy éreztem, mint ahogyan Ámosz *Oz Szeretetről, sötét-ségről* című önéletrajzi könyvében fogalmaz: „Az emberek jönnek, mennek, születnek és meghalnak, de a könyvek örök életűek. Kicsi koromban az volt a vágyam, hogy ha megnövök, könyv legyek.” Néha még ma is van bennem ehhez hasonló vágy, hogy ha nem is könyvvé kellene lenni, de minden időmet a könyvekkel, a könyvek között kellene töltönnöm. Nem biztos, hogy már ott és akkor, de az biztos, hogy megéreztem ebből valamit. Mégpedig azt, hogy a hit, az istenhít, a Krisztushit, a keresztyén hit az nem valami elrugaszkodás a való világtól, hanem éppen ellenkezőleg, azt meg lehet élni a világban, „bele” lehet élni a világba. Sőt hit által lehet „küldetéses” életet élni; mindegy, hogy éppen milyen rezsim van.

A – A „kálvínista Róma”, Debrecen várt hatalmas tereivel, s minde-
nekelőtt a Református Kollégium Gimnáziuma, amelyről Mórincz is
mesél a *Légy jó mindhalálig!* című művében. Itt koptatta a padokat
Fazekas Mihály, Csokonai Vitéz Mihály, Kölcsey Ferenc, Arany
János, Ady Endre, Szabó Lőrinc, Kós Károly és Medgyesi Ferenc is.
Milyen érzés volt belépni az ódon épületbe? Te ugye nem mondtad
Nyilas Misivel, hogy „nem akarok debreceni diák lenni”?

– A kollégiumi évek kitörölhetetlenek az életemből. Termé-
szetesen elfogódottan léptem be a falai közé. Azt ugyan nem
mondtam, hogy „én nem akarok debreceni diák lenni”, de tartot-
tam az idegenségtől, a távolságtól, az ismeretlentől. Minden
és mindenki ismeretlen volt, de – milyen csoda –, néhány év
után már otthon éreztem magam, és ott születtek a legna-
gyobb és legtartósabb barátságok az életemben. Lenyűgöztek
a hagyományok, az ódon épületek, ugyanakkor az elég komoly
követelmények, a kollégiumi „keretek” egy második dackor-

szakot indítottak el bennem, de a Kollégium védőszárnyai alatt
azt is túléltem. Meg kell, hogy említssem azt a paradoxont, hogy
a kollégiumi szobánkból esténként – legalábbis az első két
évben –, a szomszédos kommunista pártszékház tetején vilá-
gító vörös csillag kukucskált be, ami természetesen keményen
megerősítette antikommunista és „klerikális reakciós” néze-
teinket!

– A város, ahol bronzba öntve fogad bennünket többek között
Szabó Lőrinc, s ahol elkortyolhatunk egy forró feketét a Szabó Mag-
dáról elnevezett kávéházban, régóta figyelem pezsgő kulturális életével.
Hogy emlékszel, a 70-es évek végén, amikor gimnazistaként róttad az
utcákat, akkor is élénk volt az élet?

– Debrecen akkor is élénk szellemi pezsgés jellemezte. Mi
ismertük Szabó Magdát, gyakran találkoztunk vele. A hely
szelleme nem csak a Kollégium vonatkozásában, hanem a vá-
ros tekintetében is jelen volt, és abban újra és újra megmár-
tózhattunk. Rendszeresen jártunk színházba, fontos darabok
váltak személyes élménnyé számomra, a moziban művészfil-
meket, koncertfilmeket nézhettünk, de könnyű- és komolyze-
nei koncertekre is vásároltunk jegyet. Bár nem voltam tagja
a híres kollégiumi Kántusnak, de különböző fellépéseken,
versenyeken a „szurkolótáborban” szorítottunk a sikeréért, de
a kávéházakban és néhány vendéglátóhelyen is járatosak vol-
tunk. A Kollégiumban szintén nagy kulturális élet folyt: szá-
mtalan író, költő, együttes ezeken az estéken ismertem meg.

– Aztán következett a teológia; gondolom, egy teológus hallgatónál
is időről időre felmerül: hova szeretne eljutni tanulmányai során.
Van-e értelme mindannak, amit csinál, amiért küzd...

– Igen, ez rendre felszínre tör; valóban olykor dilemmaként
éljük meg, hogy miért is tanulunk. Mit akarunk elérni, milyen
céljaink vannak? Mit teszünk majd a megszerzett tudással?
Nekem erős célom volt, hogy az emberek között szolgáljak.
Ne egy irodában, ne valamilyen „kiüresített” intézményben,
ne adminisztratív állásban, hanem a „terepen”. Feleségemmel,
Judittal erre törekedtünk. Egyébként ez nem volt annyira egy-
értelmű, hiszen sokan másként gondolkodtak annak idején.

– Mi erősített abban, hogy lelkészként kell élni az életedet?

– Például sok fontos olvasmány. Általában azok a regények,
amelyekben egy-egy református lelkipásztor a főhős. Makkai
Sándor: *Holttenger*, Szabó Dezső: *Az elsodort falu* vagy éppen
Mórincz Zsigmond: *A fáklya*. Különösen Mórincz regénye volt
többször olvasva megrázó és megrendítő számomra, mert –
bár első pillantásra romantikusnak és idillinek tűnik a lelké-
szi élet – az általam is megtapasztalt valóság, az örök dönté-
si helyzetek és a felelősség súlya teszi igazán „földközeli-
vé” a lelkipásztori hivatást. Azzal együtt, hogy ebben a „földkö-
zeliségben” kiszolgáltatottá is válik egy lelkész, amelyben sé-
rüléseket szerez, csalódásokon megy keresztül vagy akár ki
is éghet, s értelmetlennek is láthatja egy idő után a „sziszi-
fuzsi” vagy monoton küzdelmet. A legfájdalmasabb érzés, ha
éppen azoktól kapja a támadást vagy meg nem értést, akire,
akikre a leginkább számított támaszként, akiknek leginkább
össze kellene fogniuk a közösség érdekében.

Most, a 21. század elején is élesen cseng Mórincznak a regény
harmadik kiadásához 1921. január 30-án írott előszavának né-
hány mondata: „...és mégis, ma, Európa ítéletének rabságában, mi
kifosztottak, s leláncoltak, mi megaláztak s megkövezettek: csak egy
útját találhatjuk meg a jövőnek, az életnek: azt, amelyet mi magunk
építünk magunkból s magunkon keresztül... Nincs több parancs tehát:
teremteni, dolgozni, adni! Az élet adatott: hogy teremts. Az időnek
napjai: hogy gyűjts. S a lélek: hogy adakozz! Teremts, hogy legyen
mit felgyűjtened, s gyűjts, hogy legyen mit adnod!”

– Feleségeddel Csurgón kezdődött a lelkészlet; az első somogyi „os-
kola” városában Nagyváthy János szelleme fogadott, de kilenc hóna-
pon át itt tanított Csokonai Vitéz Mihály is, aki Új Hélikont jöven-

Parancs János

Az elárult hősi szellemek

Emléküket az őszi szél cibálja
rongyfoszlányok ők már az éjben
gazdátlan kivert állatok
bemocskolt kényszerű szökevények
némán tátogó halak a jég alatt
a levegőben sodródó gomolygó árnyak

a méltatlanul elátkozott és bátor csapat
más-más alakban mégis visszatérnek
intenek de szólni nincsen ajkuk
csupán a falból szivárog suttogásuk
minden igyekezetükkel rajtunk segítenének
de mi süketek vagyunk semmit se látunk

kifosztjuk és megtagadjuk őket
föhalmozott kincseiket elherdáljuk
ám ők csüggedetlenül itt keringenek
körülöttünk ólálkodnak egyre
gyámoltalanul inganak a léghuzatban
figyelmeztető és óvó jelként lobognak
kedvező fogadtatásra engesztelésre várva

dőlt Somogynak... Hogy is írta? „De tán jó / Oly idő, / Melyben nekünk / A vidékünk / Új Hélikon lesz.” Hogy látod, valóra vált e jövendölés?

– Örülök, hogy Nagyváthyt és Csokonait együtt említetted, mert nekem ők ketten jelentik a múltat és a jövőt. Nagyváthy volt az, aki az iskola, s részben a város gazdaságát szervezte, Csokonai pedig a lelket, a szellemiséget adta hozzá. Persze ez így nagyon le van egyszerűsítve és talán igazságtalan is másokkal szemben, akik még rajtuk kívül ugyancsak sokat tettek Csurgó felvirágoztatásáért. Például Festetics György, akit gyakorlatilag a szocializmus alatt kiradíroztak a város kollektív emlékezetéből. Ezért tartottam erkölcsi kötelességemnek polgármesteri szolgálatom idején, hogy állítsuk vissza a Festetics kultuszt Csurgón, mert ő nem csak az első iskolát hívta létre, de Csurgót ő tette Csurgóvá, ő fejlesztette a mai értelemben vett várossá, ő vágattatta ki a főterét, ő telepítette be a cseh iparosokat. Az ő idejében is érzékelhető volt: egy települést nem lehet pusztán anyagiakkal boldogítani, fellendíteni. Ahhoz feltétlenül szükség van a lélekre, a szellemre, a gondolkodásra, az egészséges lelkesedésre is. És megfordítva is igaz: egy egészséges lelkeség talaján szükség van az infrastruktúra, a gazdaság fejlesztésére. Így lett nekem Csokonai csodálatos verssora polgármesteri és képviselői vezérgondolatom. Az Új Hélikon a szellemi csúcst jelent számomra, ezért nem is lehet soha elérni.

– Könnyen elfogadtak az emberek?

– Úgy érzem, igen. Nagy nyitottsággal és szeretettel fogadtak minket az alsókiai, a csurgóiak és mi ezt igyekeztünk – és ezt azóta is igyekszünk – hűséges szolgálatunkkal, jelenlétünkkel meghálálni. Itt kezdtük nem csak a hivatásunkat, hanem a házasságunkat is. Tulajdonképpen itt váltunk igazán felnőtté, itt értettük és éreztük meg, hogy mit jelent a másokért vállalt felelősség. Itt születtek gyermekeink, itt nőttek fel és váltak felnőtté. Viccesen azt szoktam mondani, hogy mi ugyan még „gyüttmentek” vagyunk, de a gyermekeink már „tükék”! És ezt nem tudják még rosszindulattal sem elvenni tőlük!

Ugyan könnyen befogadtak, elfogadtak minket, de később már éreztük a jól megfontolt támadásokat is. Amikor a helyi közéletben elkezdtem munkálkodni, az volt a módszer, hogy kívülről – az akkori kommunisták által úzott metódus szerint – igyekeztek belülről hozni konfliktusokat a „küldöttek” által. Generálni a konfliktusokat és majd csak kipiszkáljuk, elüldözzük ezt a fiatal „forradalmárt”! Nem sikerült, mert kemény fából faragtak, mert komolyan gondoltam, mert lelkes voltam, mert sokan álltak mellettünk, mert sokat imádkoztunk – és ezt azóta is sok „ellenfelem” elfelejtette –, azért, hogy Isten mutassa meg nekem az utat, a megoldást még a legnehezebb helyzetekben is. Ne én, hanem Ő! Nem tudták, kihagyták a számításaikból azt, amit én a Szentírás csodálatos igazságaként, valóságaként kaptam, kapok: „*Ne félj, mert többen vannak velünk, mint ővelük!*” (2.Kir. 6, 16.).

– *Alighogy lelkészként gyökeret eresztettél Somogyban, belevetted magad a politikai életbe is... Nem mondták, hogy egy pap ne politizáljon?*

– Nem a politikai életbe vettem bele magamat, hanem a közösség életébe, a közéletbe. S ezt mindig fontos hangsúlyozni. Persze a közösség élete magába foglalja a politikát is. Teológus korunkban már Budapesten kapcsolatba kerültünk különböző szerveződésekkel, amelyek ellenzéki tevékenységet végeztek. „Állandó szereplői” voltunk a nagy budapesti március 15-i tüntetéseknek és mozgolódásoknak. Csurgóra kerülve folytattam ezeket a tevékenységeket, a Budapesten kialakult kapcsolatokat ápoltam és az itteni közösségben hasznosítottam ezeket. Emlékszem, hogy akkor indult el a

Bethlen Gábor Alapítvány szervezése Csoóri Sándorék vezetésével, amelynek én is támogatója voltam, majd kezdődött az MDF szervezése, amely szememben akkor nem politikai párt volt, hanem egy népi-nemzeti-keresztyén szellemi mozgalom, amelyben helye van egy református lelkésznek.

Ebben az időszakban már jöttek a kemény kritikák és kívülről próbálták megmondani, hogy egy lelkésznek mit és hogyan kell(ene) csinálnia, azaz a pap ne politizáljon. A szószéken, egyházi rendezvényeken soha nem folytattam direkt politikát, de erkölcsi kötelességemnek tartottam, hogy a családunk által annyira utált kommunista és szocialista rendszert helyben is elsöpörjük. Azt a vörös diktatúrát, amely személyesen az én családomat, a feleségem családját százszorosán meggyötörte és tönkretette. Fontos volt ezzel a részvétellel demonstrálni azt, hogy egyházi emberként együtt érzek azzal a nagyon sok családdal, leszármazottakkal, akik a saját életükben személyesen élték át a kommunizmus mindent „széthajigáló”, démoni erőinek pusztítását. Tudtam persze, hogy egy fecske nem csinál nyarat, hogy mindent nem tudunk azonnal helyrehozni és rendbe tenni, de egyértelművé akartam tenni mindenki számára, hogy én hol állok, hogy az igenem az igen.

– *1998-ban – a Magyar Demokrata Fórum és a FIDESZ közös jelöltjeként –, sikerrel indultál az országgyűlési képviselő-választáson, s bejutottál a parlamentbe. Építészetileg engem mindig megbabonáz az Ország Háza. A beszédstílus már nem annyira... Szeretném, ha felidéznéd azt az érzést, amikor honatyaként léptél be először az épületbe.*

– Az Országgyűlés épülete az egyik legsodálatosabb munkahely a világon. Isteni kiválasztás volt oda belépni és végigjárni azt. Ott élni, dolgozni számomra mind a mai napig óriási megtiszteltetés. Persze a rohanásban, sűrű programok közepette – bizottsági ülések, frakcióülések, plenáris ülések sorozata, választókerületi ügyek melletti lobbizás –, előfordul, hogy az ember azt veszi észre magán, hogy rutinból csinálja, de ilyenkor újra és újra felnézek kívül vagy belül a tisztelt Házra és eszembe jut, hogy kik küldtek engem ide és miért vagyok ott. Ez elsősorban azért fontos, hogy rádöbbenjek újra és újra, hogy honnan érkeztem. Amikor csak tehetem, akkor úgy indulok az ülésterem felé, hogy a Szent Korona felé veszem az irányt, s bár mindig tiltakoztam magamban jó protestánsként a korona „fetisizálása” ellen, de annak közelében mégis olyan „intim”, bensőséges tér fogad, ahol Istenhez lehet fohászolni...

– *Hívó embernek nem okoz lelkiismeret-furdalást, amikor sokszor elvtelen vagy értelmetlen lobbitevékenységre kényszerül? S a pártfegyelem kérdése, amikor elveid ellen kell megnyomni a szavazógombot?*

– Mindezen kérdésekben engem mégiscsak a már korábban is emlegetett kollégiumi jelmondat vezet: orando et laborando, imádkozva és dolgozva. Imádkozva dolgozni és dolgozva imádkozni! Tudom, hogy a cél nem szentesítheti az eszközt, de mégis a célok kitűzése a legfontosabb dolog. Tudom, hogy mit akarok, milyen Magyarországot akarunk, milyen társadalmat akarunk felépíteni... Többen azt mondják, hogy milyen abnormalis az Országgyűlés hangulata, pedig nagyon sok konszenzusos szavazás történik, és általában kevesebb a hangosabb, durvább vita. De egyrészt minket a megbízóink azért küldtek oda, hogy vitatkozzunk és küzdjünk érettük, másrészt szinte mindig az eszközökről vitatkozzunk és nem a célokról. Ezt meg kell érteni és ezt látni kell. Tehát nem teológiai és üdvösségkérdésekről vitatkozzunk. Az idő majd megmutatja, hogy jó döntést hoztunk-e. Ha nem, akkor elküldenek minket a szavazók az ellenzéki padsorokba.

Ilyen összefüggésekben kifejezetten lelkiismereti szavazás nagyon kevés esetben fordult elő az elmúlt 17 év alatt, s akkor

is kaptunk felmentést a frakciószavazás fegyelme alól. Így nyugodtan mondhatom, hogy elveim ellen soha nem kellett szavaznom. A lobbitevékenység szintén így vetődik fel bennem: minden jó ügyben hajlandó vagyok lobbizni, ha arról meg vagyok győződve, hogy a közösséget szolgálja. Még akkor is, ha például látszólag egy magánszemélyt támogatok, de rajta keresztül gazdagodik a közösség. Tehát itt is a belső iránytű, a meggyőződés, s egy kicsit a politikai tapasztalat, emberismeret az, ami vezet.

– *A hit- és erkölcsen bevezetése miként érezhető hatását az ifjú nemzedékeken?*

– Pontosan 25 évvel ezelőtt kellett volna bevezetnünk. Ma már láthatnánk a gyümölcseit. Talán nem lenne ennyire panaszkodós, mindig minden helyzetben másokra mutogató a társadalmunk, és talán sokkal erősebb lenne benne az élni akarás és az egyéni felelősség. De soha nem késő jót tenni a gyermekeinkkel, az unokáinkkal, még ha most sokan furcsán is állnak ehhez a kérdéshez. Remélem, hogy rövidesen minden feltételt adott lesz hozzá. Azt szorgalmaznám, hogy a tanórai kapcsolaton túl élő, egészséges és hétköznapi kapcsolat alakuljon ki a hitoktatók és a diákok között. Ehhez azonban valahogyan újra kellene gondolnunk az idő fogalmát az iskolánkban és a családjainkban. Mi a fontos és mi nem? Hogyan tudunk helyes fontossági sorrendet kialakítani? Hogyan tudnánk minden szükséges feltételt megteremteni annak érdekében, hogy egy sokkal egészségesebb ifjúságot neveljünk fel? Reménységgel és szeretettel kell rájuk tekintenünk. Ha van, lesz egészséges vetés, akkor lesz aratás. De csak akkor!

– *Az Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottsága alelnökéként gyakran megfordulsz a határon túli, magyarok lakta területeken. Mit tapasztalsz? Hogy élnek az emberek a Trianon előtt még hozzánk tartozó területeken? Milyen lelki megerősítést adhat az nekik?*

– Azt tapasztalom, hogy nagyon erősek és példát adnak nemzeti identitásból, a nemzeti értékeinkhez való ragaszkodásban, a hagyományaikhoz való hűségben. Az együvé tartozás érzése, élménye katartikus, s bizonyosság az „itt élnem, halnom kell”-tudata. Példát mutatnak nekünk a gyakorlati kihívásokra adott válaszaikkal is. Persze tudom, hogy ők is emberek, a megosztottság is érzékelhető, így nem szabad idealizálni az ottani közösségeinket sem, de számtalan alkalommal éreztem: nem én erősítem őket, hanem ők engem.

– *Kocsis Fülöp görög-katolikus püspök a 2013-as kötcsei pikniken elég karakteres véleményt fogalmazott meg Orbán Viktor előtt, amelyet később levélben is megküldött a miniszterelnöknek, aki Út a győzelemhez minden hangszeren című kötetébe is beszerkesztette. Ebben egyebek mellett ez olvasható: „Arra kérem, hogy rendkívüli talentumait a sokkal nehezebb béketeremtésre használja, ne pedig a látványosabb, de egyáltalán nem építő harciaságra. (...) Ha Ön harcias ember, akkor magyar népiünk is egyre kakaskodóbbá válik. Ha Ön higgadt, békés, akkor az emberek is megbékéltebbek lesznek.” Miként képes képviselni a békét egy keresztény-keresztény politikus?*

– Azt szokták mondani, hogy a politika a kompromisszumok művészete. Szerintem nem így van. Inkább úgy fogalmazok, hogy igenek és nemek művészete: legyen a ti igenetek igen, s nemet is tudni kell mondani. A keresztény politikusnak a békét kell szolgálnia. Ugyanakkor a keresztény értékeket is képviselnie kell, ami gyakran nem népszerű, ezért konfliktusokat indíthat el. De akkor nem szabad képviselnünk azokat? Nyilvánvalóan a meggyőződésünk szerint kell cselekedni, persze a lehető legszélesebb egyeztetések alapján. Ha valamit elrontunk, lehet korrigálni, be kell ismerni, hogy tévedtünk, és újra kell tervezni. Ott van például Pál apostolnak egy nagyon ritkán idézett mondata: „Aki nem dolgozik, ne is egyék!” (2Tessz. 3,10.). („Ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék” – Revideált új fordítás). Ezen a témán keresztül röviden levezetek

egy konkrét dilemmát, ami egy keresztény szellemiségű politikus számára adatik. Ha ezt a nyilvánvalóan bibliai értéket képviseljük, akkor jól járunk-e el? Hogyan kell ezt képviselni? Egyenesen, keményen kimondjuk vagy elmaszatozunk az ügyet? Megítélésem szerint miniszterelnök úr és a polgári oldal például ezt a nagyon is kényes témát jól képviseli a „*Szegély helyett munkát!*” programon keresztül. Azt állítjuk, és minden lehetséges kormányzati eszközzel ezt segítjük, hogy mindenki (egyén, család, helyi közösség, gazdaság, költségvetés, társadalom, kormányzat) jobban jár, ha segély helyett munkát teremtünk. Még akkor is, ha ez sokszor csak a közfoglalkoztatáson és jelentős többlet költségvetési forrásokon keresztül valósulhat meg. Vannak olyan térségek az országban, ahol csak ez adhat segítséget egyelőre, hiszen ha most azonnal több milliárdos befektető jelentkezne, akkor sem tudnának szakképzett munkaerőt felvenni. De ezzel párhuzamosan a szakképzésben és a személyiségfejlesztésben kellene óriási előrelépünk, mert mindez így együtt teremtheti meg a teljes foglalkoztatás feltételeit, végső soron a normális polgári élet feltételeit.

– *Az urizálást is gyakran a kormány, illetve az országgyűlési képviselők szemére vetik. Elég, ha Beer Miklós váci megyéspüspök januári nyilatkozatára utalok. Ebben a főpásztor kifejti: roppant mód bosszantja az urizálás. „A felelős politikai vezetőknek érzékenynek kell lennie a közemberek problémái iránt. Mindszenty József bíboros kijelentette: „amíg Magyarországon éhez ember van, addig az én asztalomon ne legyen luxusétel”. Nem várom el a politikai vezetőktől, hogy szerényen éljenek, de a kirívó eseteket nem lehet megengedni. A politikusnak fel kell készülnie rá, hogy kirakatban van.” S ha már a tükröt tartóknál tartunk, hadd említsem Vizi E. Szilveszter agykutatást, aki a Heti Válasz karácsonyi számában fejtegette ki nézeteit, miszerint: „az elmúlt hetven-nyolcvan évben a tudomány, a technika és a pénzügyi világ exponenciálisan fejlődött, az ember számára hihetetlen lehetőségek nyíltak meg. Milliárd dollárokra lehet szert tenni, miközben az erkölcs Krisztus születése óta legfeljebb lineárisan, ha fejlődött. Az olló tehát szétnyílt. II. János Pál pápa 1991-ben mondta a Hősök terén: fontos, hogy a hatalom képviselői fején tudják tartani egyéni jólétük önző és gátlástalan keresését, s a közjó szolgálatát tartsák elsődlegesnek. Ez ma nem mindig sikerül.” Hogy vélekedsz ezekről a megállapításokról?*

– Egyetértek velük. Mindig voltak és lesznek gazdag és szegény emberek. A Fidesz-KDNP szövetség tagjai között és közelében is sokféle ember van. Gazdagok is, középosztálybeliek és szegények. Ahogyan más pártok közelében is. Amint a keresztény egyházak és gyülekezetek tagjai között is, mint ahogy a társadalomban is. Jézus nem ítéli el a gazdag embereket, de azt kimondja, hogy a gazdagság több felelősséget és több feladatot jelent a közösség irányában. Sőt áldozatot és lemondást is mások javára. Méltóság kell ahhoz is, hogy a gazdagságot valaki elviselje és kellő szerénységgel, visszafogottsággal, a közjó és az elesettek iránt sokkal nagyobb szociális érzékenységről tegyen tanúbizonyságot. Vannak, akik ezt a megfelelő méltóságot és kellő visszafogottságot nem tudják, nem akarják megvalósítani. Ez a magatartás azonban már nem fér bele a mi erkölcsi-szellemi kereteinkbe. Nekünk az a feladatunk, hogy mindenkinek esélyt teremtsünk arra, hogy megfelelő kitartással, tanulással és szorgalmas munkával felemelkedhessen és tisztességes polgári életet éljen. Ezt szolgálták az elmúlt évek szociális- és oktatáspolitikai intézkedései, családtámogatási és gazdaságpolitikai kormányzati programjai, az összehangolt családi adórendszer. Szerintem ezekre büszkéek lehetünk, és a jövőben is ezt az irányt kell erősítenünk és kiteljesítenünk. A nyereszkeskedő spekulánsoktól pedig mielőbb meg kell szabadulnunk.

LÓRINCZ SÁNDOR

Végtelen Odüsszeia

Olvasólámpa
KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRÓL

Az *Odüsszeia* – de hiszen tudjuk ezt! – a világgá menés és a hazatérés regénye, meg mind azé, ami közben történik. A háborúé, amit meg kell vívni, és a békéé, amit túl kell élni. Odüsszeusz hányattatása az emberiség egyik alaptörténete, amit a valóság kegyetlenül bizonyít mindazok számára, akik belekényszerülnek. A görög hős esetében a hadba vonulás (Trója alá) és a hazatérés (Ithakába: a hazájába, és a feleségéhez: Pénélopehoz) között húsz év telt el, a hősi küzdelem és a gyakran céltalannak tűnő bolyongás két egyenlő részre osztotta ezt a húsz esztendőt. Az időtartamok és a helyszínek változhatnak, az *Odüsszeia* azonban – mint az emberi élet alaphelyzeteinek egyike – lényegében örökéletű.

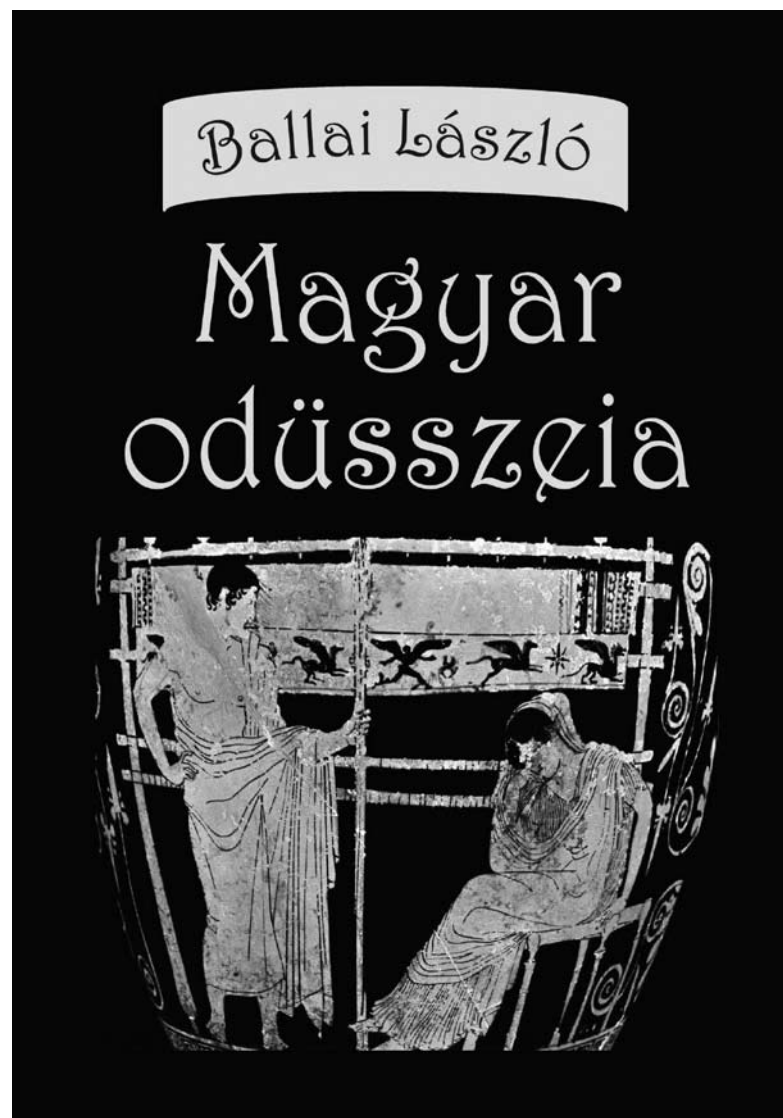
A *Magyar odüsszeia* azért némiképp eltér ettől a képlettől egy s másban. A nagypapa, Király Miklós még Bem seregében küzdött a szabadságharc idején, kérérlhetetlen negyvennyolcas volt és maradt, a regény idejére nyolcvanas éveit tapossa. Némiképp beletokosodott a Habsburg-ellenességbe, és a ki-egyeztetést követő félszázad globális gyalázásába. Fia, Henrik, a polgári átalakulás híve, mérnöki szakmáját szereti is, folytatná is, kevés sikerrel. A családi harmóniát felesége: Ilona, és fia: Tamás jelenti számára (vajon miért adta neki apja a nyilvánvalóan német gyökerű Henrik – Heinrich nevet). 1914 nyarán, a háború kitörésekor, mint családfenntartó talán mentesülhetne a hadba vonulástól, de a falu előkelői (mind bitang Habsburg-bérencek) besoroztatják Henriket, miközben maguk mentességet szereznek – félszemmel a csinos feleségre és a Királycsalád ígéretes malmára sandítanak. (A regény címében az *Odüsszeia* következetesen kis kezdőbetűvel íródik.)

Király Henrik végigjárja az első világháború frontjait, amelyeket a Monarchia katonái végigjárhatnak: a szerbet, az orosz, a román, az olaszt. Emberi tisztessége és hadi rátermettsége valamelyes megbecsülést szerez neki, afféle köztes helyzetbe kerül, a tisztek és a legénységek bizalmát egyaránt élvez, megismeri véleményüket a magyar történelemről (48-ról, a ki-egyeztetésről, a nemzetiségekről), a hadviselésről és a háború esélyeiről. Leveleiben mindezt folyamatosan megírja Ilonának, szerelmes feleségének. A hadi cenzúra (ez az intézmény a cselekményszövegnél mintha figyelmen kívül maradna) Henrik leveleit nem továbbítja, de összegyűjti, és a háború végén a címzettnek, Ilonának átadja (!). Ballai László a korabeli hadijelentések, frontélmények és hadtudományi dolgozatok alapján az első világháború széles kelet-európai körképét kínálja az olvasónak, az igényesebb irodalmi művekből is beemel regényébe harctéri utalásokat. Henrik beszámolóit szuggesztívek, a leírásokon átsüt a hitelesség élménye. Ugyanakkor sose hagyja szó nélkül a Monarchia hadseregének elavultságát, a hadvezetés dilettantizmusát és dogmatizmusát, valamint a felszerelés korszerűtlenségét (azért a szembenálló hadseregek is megkapják a magukét!). Az eseményekben némiképp jártasoknak is újszerű elemekkel szolgál (a korábban elhallgatott vagy alig emlegetett) osztrák-magyar és a német katonai együttműködés bemutatása az orosz és a román fronton, Mackensen és Falkenhayn tábornoknak az osztrákoktól merőben eltérő hadi talentuma. Az 1916-os és az 1918-as

román támadás hadi és emberi tartalmáról is leleplező adalékokat olvashatunk Király Henrik leveleiben.

1917-ben aztán változni kezd a hadi és a politikai helyzet Kelet- és Közép-Európában. Összeroppan a cári orosz államigazgatás és hadviselés, előbb Kerenszkij (és Kornilov tábornok, akit akár Solohov *Csendes Donjából* is ismerhet az olvasó), hamarosan pedig Lenin és a bolsevik párt- és államvezetés lép színre. Oroszország kihátrál a háborúból, a katonák és a hadifoglyok között újfajta társadalmi szemlélet kezd körvonalazódni.

Az első világháború 1918 végére végül is befejeződik (ki-
fullad), miközben a hadviselő felek másképpen szabott határokat és másképpen berendezkedő társadalmakat látnak maguk körül. Magyarország bizonyosan a legnagyobb vesztese lett annak a háborúnak, amelybe öt évvel korábban be-

lépni sem akart (belépnie sem lett volna szabad!). A magyar történelem azonban – állítja Ballai László, és e véleményével nincs egyedül – már mintegy fél évszázada (kb. 1867 óta) letért arról a pályáról, amelyen haladnia kellett volna – 1848 reménye és 1849 tragédiája után is. A félresikerült polgári forradalom, a szovjet importból lábra állított proletárdiktatúra ugyanúgy a sikertelen útkeresés egy-egy zsákutcája lett Ballai László könyvében, mint az ellenforradalminak nevezett posztfeudális restauráció. Az *Odüsszeia* azonban nem hunyhat szemet a valóság társadalmi törvényei és hadi eseményei előtt, Odüsszeusz visszafoglalhatta ithakai hazáját, kiűzhette a birtokát fosztogató, kérőknek nevezett bitangokat, a Magyar odüsszeia szenvedő hősei ezt nem teheték meg. A regény előtörténetében a baljóslatú Világos ugyanúgy valóság volt, mint a regény befejezését követő Trianon is mozdíthatatlan állomása lett a véget nem érő magyar Odüsszeiának.

A regényben azonban mindvégig hangsúlyos szerepet kap Ilona asszony (miként Homérosznál Pénélopé), a nő, a feleség, akinek a szerepe egyre növekszik a háborúban, a hátszágban, a férfi nélkül maradt otthon és család harmóniájának a megtartásában és átforgatásában. Odüsszeuszról sem jött hír húsz éven át (legfeljebb kósza mendemondák), Pénélopé maga sem

ismerte fel koldusgúnyába rejtőzött férjét. Henrik leveleit a cenzúra elkobozta, miközben a levelek telve vannak rajongással és vágyakozással a hitves után. A *Magyar odüsszeia*ban a kérők részben silányabbak, részben ártalmatlanabbak, mint Homérosz mitikus eposzában, a jegyzőt-bíró inkább afféle falusias bugrisság jellemzi, amit Ilona asszony azért leseper magáról. Az optimizmus mintha inkább haladékokat kapott volna a regény végkifejletében is: a három Király-nemzedék dédelgetett álma, a malom az utolsó lapokon a lángok martaléka lesz.

Ballai László három regényt szentelt 1848–49 emlékének, de inkább erőfeszítéseinek, tanulságainak és a bukás elkerülhetetlenségének. Ezt a felzaklató sort folytatja legújabb történelmi regényével, amelyben 1848-tól látszólag elrugaszkodik, de a magyar sorsfordulók további tragikus napjai, reményei és tévedései még bizonyosan sok megírni és végiggondolni valót tartogatnak az írónak is, és az olvasók számára is.

LUKÁTS JÁNOS

Ballai László: *Magyar odüsszeia – Regény a történelemben*, Bp. 2015, Hungarovox Kiadó

Radnai István tűlevelű ünnepe

Olvasólámpa KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRÓL

Különösnek is mondható Radnai István költői-írói pályája. Indulása a hetvenes évekre tehető, de később hosszabb szünet következett. Aztán 2010 körül visszatért az irodalmi életbe, és egyre aktívabbá vált. Most már túl van a 75. éven is, ám mindenképpen a megújulás jeleit láthatjuk rajta.

Kötetei is sorra jelennek meg. 2010-ben a *Bűnkehely*, rá egy évre a *Valahol* című novelláskötet, 2012-ben a *Tilalmak kertje*, 2013-ban a *Világtest a látható fényben*, és legutóbb, 2015-ben a *Tűlevelű ünnep*. Négy verses- és egy prózai kötet. A visszatérés szép bizonyítékai. Új kötetének utószavában Bertha Zoltán, a jeles irodalomtörténész többek között a „teljesebb önelemző humanitás magasrendű minőségét” hangsúlyozza. Másik méltatója, Lászlóffy Csaba az előszóban pedig arról ír, hogy a franciás műveltségű költő a kételyt, a feltartózkodhatatlan szomorúságot érzékelteti, és mindezt „a romló világ céljavesztettsége, a kóros elidegenedés váltja ki belőle”.

A fentiekből is látható, hogy Radnai István súlyos dolgokról próbál érvényesen szólni, a háta mögött rendkívül gazdag élettapasztalattal és a már jelzett kulturáltsággal, az irodalomban szerzett jártassággal. Az „önelemző humanitás” pedig egyértelmű, hogy a fontos líra mindenkor jellemzője. Természetesen tárgya ennek a költészetnek az öregedés tüneteinek összessége, a természet sok változása, és hasonlóképpen számos társadalmi visszasság. Már a hangütés rendkívül jellemző: „pimpósodik a bor keseredik az élet” – olvassuk a *Tiltott zászló* című ciklus első versében. (Elvadult kertben) Itt jegyzem meg, hogy különösen találóak és sokatmondóak a címek, szervesen hozzátartoznak a szöveg egészéhez. Így lesz az ünnep „tűlevelű”,

és így lesznek a fenyőgallyak „lándzsások”. Így nyer új értelmet számos kifejezés és szó, számos kép és alakzat.

Felmutatja a hiányt, a hiány okozta fájdalmat is gyakorta. Hangja kifinomult és pózok nélküli. Azt hiszem, Radnai István azon költők közé tartozik, akik tudatában vannak lehetőségeiknek és korlátaiknak. Ez is abból a bizonyos önelemző humanitásból következik. A „fütetlenül hideg” világ és lelkiállapot jellemzi sok versének természetét. Egy sokat megélt ember, egy gazdag, változatos, keservekkel és örömmel teli élet lírai sűrítménye ez a verseskötet. Az ősz színeivel, a tél rideg hangulataival szemléltetve. Pl. így: „ház sarkára gyűjt címezett a tél / ölelő kar a fák csupasz ága / vörös cinóber sárga / minden színben mielőtt elalél”. (Sokszínű) A központozás hiánya, mint mindig, itt is teret nyújt a többféle értelmezésnek. Megesik persze, hogy kissé zavarja az olvasót, de el kell fogadnunk következetes alkalmazását.

Másutt egyértelműen törekszik a tömörségre, a szűkszavúságra. Ilyenkor talán a leghitelesebb. Jó példa erre a kötet címéhez is kapcsolódó *Gyertyagyújtó*: „mai angyalok kitárult ablakokban / karácsony túlélte a háborúkat / anyám nagyanyám szárnyai maradtak / csak a test csak a lélek csak az emlék // karácsonyfánk tűlevelei elváltak az ágtól / díszei vagytok az egykori dobozban”. Vagy a *Sír nélküli sírfeliratban* a fordított világ furcaságait érinti: a „nem vagy mielőtt lettél volna” abszurdításával. Aztán a visszatérő keserűség már a verscímekben: *Érgyűrűim vékonyodnak*.

A hazug világ ellen szól történelmi érzékenységről tanúszkodó részletekben, arról pl., hogy „a hóhérok koszorúznak”, vagy éppen a politika mérgező hatásáról. Ezekkel a jelenségekkel

perben áll, nem úgy, mint az idővel, aminek múlását ha nem is szívleli, de elfogadja. Miként oly sok költőtársa, ő is a valóságos és a jelképes tavasz jöttét várja folyton. Ez is erőt ad számára az íráshoz, az újakezdéshez, a folytatáshoz. Bölcseséggel átítatott versek tanúskodnak minderről. Ugyanakkor gyakran foglalkoztatja az értékvesztés, a világ romlása, a világé, melyben „hamis ízeket kínál a világ-konzervdoboz”. (Aktualizálás)

Formailag sem szegény ez a kötet. Radnai István kedveli a szabadabb formát, de műveli a szonettet is. Igaz, nem mindig a klasszikus szabályok szerint, de ez a gyakorlat ma különösen népszerű a költők között. És nem fogyatékoságról van itt szó, hanem sokkal inkább a játék természetéről. Másfajta játékoság jellemzi az *Eroticon-ciklus* verseit. Játszik a hatásokkal is, mindenekelőtt a francia szimbolistákat idéző vonásokkal. Nyelvi gazdagság, lendület és szemléletesség hatja át erotikus műveit. Vágyak, álmok, tapasztalatok, élmények színességével. A test, mint táj, mint a teremtet világ nagyon fontos része. De befér a humor is, pl. akkor, amikor a legismertebb magyar szerelmes verseket parodizálja. Kezdése is remek: „elhűl a leves kitálalt az étel / ülj kedvesem szembe ide / ki most kanalad levesbe merítet / nem hajolsz-e holnap pörkölt fölibe...”. (Ágyból asztalhoz) Nincs itt semmiféle szentségtörés, rossz szándékú bölköldés. Van benne viszont valami Karinthyt idéző szándék, játékoság.

Küzd a magánnyal, de közben meg is találja annak ellen-szerét. Ez utóbbinak a része maga az alkotás, a vers biztonsága. Abban fogalmazza meg új kételyeit, vágyait, örömeit, keserveit. Amikor „burkot repesztene az órák / a test-idő elhagyja lelked ólját”. (Végpontok) És van úgy, hogy ismert művekből átvett vendégszövegekből épül egy új vers, új megvilágításba helyezve az ismert dolgokat. A Shakespeare-t és Csokonait „összegyűró” cím: *Az vagy nekem csalfá vak remény*. Ilyen frappáns részletekkel: „ki viszi át ej döntsd a tőkét / szürkén hegedülj állat óla / szeptember még nem elég / a kocma bezzeg husztnak romvára”. Szabad asszociációi másutt is elragadóak, és úgy szembesíti a szavakat egymással, ahogy az a hétköznapi valóságban elképzelhetetlen.

Többször is látjuk, hogy rokonszenves számára Kosztolányi Dezső alakja, szívesen „bújik bele” nagy elődje bőrébe. Ilyen elemek bizonyítják, hogy Radnai István lírája szerves folytatást, de folyamatos megújulást is jelent.

BAKONYI ISTVÁN

Radnai István: *Tűlevelű ünnep*, Hungarovox Kiadó, 2015

Radnai István

TŰLEVELŰ ÜNNEP

Radnai István

A képzelet valósággá válik

mítosz vagy nekem valószerűtlen
a vágyak dombjairól hegyekre látok
tejködbben élek csak kék szemed villan
mint égdarab s felette hajnalpír

hajad vizében fürdik arcom
forr a vér nem csügg a szív
mint oxigénmaszk éltet az ajkad
a csúcsokra híven elkísér

mítosszá válsz ha álmodom
ha éjjel forgolódom egyedül
s izzadt ingem vetem le az éjszakában
ha nyitott ablakon idegen zajok

megcsapnak mint harmatos hideg hajnal
és elnépesül kiürül olümposzom
légneművé válik isteni tested
s a vágyak tűzéből jósolom

mire ébreszt a nappal s kit hoz
a holnap lassú vonaton
nekem az órák örökkévalóvá válnak
s örömem örök mint mítoszok

Első jelenlét

Jancsó-konferencia, 2015

Jancsó Miklós halálának első évfordulóján 2015 elején a Színház és Filmművészeti Egyetem Ódry Színpadának Várkonyi Zoltán próbatermében (Erdei Mária szervezésében), elsőként a szakmában, egy két-napos emlékülést tartottak. Különös fináléval zárultak az egyes napok: az első alkalom végén egy új Jancsó digitális felújítás, a Szerelmem, Elektra (1974) vetítésére került sor; a másodikon pedig Jancsó Kapa-Pepe sorozatában többször is szereplő debreceni „ipari zenekar”, a Lyuhász Lyácint Bt. koncertezett. Az alábbi beszámoló a két nap eseményeiből idéz föl jelentős pillanatokat.

Első nap

Nánay István *Jancsó Miklós és a színház* című előadásában, kronologikus, értékelő áttekintésében nyomon követte a kísérletező-színházteremtő Jancsó és Hernádi Gyula szellemi „testvériségét”. Mindaz, ami a filmbe nem fért bele, és az irodalmi és színházi élet perifériájára szorult, azzal próbálkoztak ketten. A film világában együtt haladtak a korrallal, a színházban messze meghaladták korukat. A konzervatív „szép és unalmas” beszéző színház ellenében a színészi egyéniségekre és az erős formavilágra épülő avantgarde-szerű színházakat akartak csinálni. Gyurkó László politikai védőszárnyai alatt némi szabad teret kapva, ők alapították az első magyar „önellátó” magán-színházat. A várszínházi előzmény után (*Hasfelmetsző Jack*) az Astoria Bár-ból kiindulva (*Matahari*) az országban vándorolva keresték a helyüket, leginkább a bátrabb hivatalos kőszínházak oltalmában: Miskolc (*Csárdáskirálynő*), Nyíregyháza (*Szép magyar komédia*), Vigadó Kamaraterem (*Drakula*). A közös nyelv a dramaturgiai kiforgatás (operett alap, epizódyszerűség), a műfajiság kiemelése, magántörténelem, a mítoszrombolás, az utópisztikusság bizarr tematikája lett, a kísérletező formákkal (meztelenség, elidegenítő effektusok, halandzsanyelv, vasok tréfák stb.) keverve. Hernádi ötletéből Kecskemét volt ennek a nagy vándorlásnak a végállomása; végül is egy nagy illúzió összeomlása, de rendkívül termékeny évaddal (20 bemutató, amiből kettőt rendezett Jancsó). A határon túli színházak kisvárdai fesztiváljának zsűrielnöksége (1994), majd a zalaegerszegi *Koldusopera* rendezés és a Forgószínpad Fesztivál ötlete után végleg eltávolodott a kísérletező színház világától.

Csujka László doktorandusz *A demokrácia lehetősége és bukása* a *Fényes szelek* című filmben című előadásában arról beszélt, hogy a 1947–48-ban a demokrácia még a lehetőség szintjén van („A demokrácia mindenkié”), de valójában (viták, táncok, dalok formáiban) a rokonszenvesebb-csendesebb reakció (papnövendékek) és arrogáns-zajongó proletárdiktatúra (népi kollégisták) feszül egymásnak. A történelmi igazságot képviselő „fényes szelek” nemzedéke, a humán forradalmárok (Laci: Balázsovits Lajos) a naivitás csapdájában lassan válnak áldozattá a tetteket és szavakat nivelláló politikai hatalmi elitnek (Kozák András). „*Ki a demokrácia ellensége?*”-elv alapján a népi kollégisták terrorba kezdenek, kizárják a „radikális csuhások” irányzatának képviselőit (Bálint András). A „fényes szelek” felforgató diákjai a maguk hithű, de kellemetlenné váló keménykezű, vörösgárdista-terrorista sorait sem kímélik (Judit: Dra-

hota Andrea), hisz a történelem csapdája szerint az „elnyomók váltak elnyomóvá”. Az állami forradalmárok elvesztik a párbeszéd lehetőségét, a bibói minta szerinti „félforradalmaink” után ekkor is politikaivá torzul a forradalom humán oldala.

Szekfű András *A Fényes szelek* filmen és a 25. Színházban című előadásában személyes mozzanatként, fotóval is dokumentálva említette, hogy a forgatáskor asszisztens volt kispapi ruhában, sőt néhány percet bemutatott Gulyás Gyula amatőr-werk-filmjéből is. A forgatókönyv, a film és a 25. Színház darabjának szövegváltozatai eltérnek egymástól, de mégis lényegében ugyanazon új jancsói perspektívának a kezdőpontjai. A film-történész a *Fényes szelek* életműben betöltött újdonságértékeit a következőkben látta: 1. az első színes játékfilm; 2. a dalok és táncok különös helyi értéke; 3. a rituális mozgások összegző szerepe, főként a kollégisták jeleneteiben; 4. sokkal elmélyültebb művészi jelrendszer (színszimbolika a táncban és a mozgásban: Laci piros ing; Judit fekete ruha; kiválasztott mozgás a közösségből; a halál nyugalmanak és a az élet dinamizmusának ütköztetése; a bábéi fogság világát idézi a felhangzó zsoldárdal; a halál legyőzése és játék a fegyverekkel); 5. a ki-beszélés-az intellektualitás lehetősége, igaz a tánc-zene dramaturgiai köntösében; 6. az érzéki (irracionalis) és az intellektuális (racionális) állandó dinamikája pl. tökéletes irracionális pillanat, amikor Lacit a kollégium titkárává avatják, és ő lemond a megbízatásról, mert tanulni szeretne. 7. a nagypolitikai folyamatokat csak sejteti, de nem ábrázolja a film; 8. az „elnyesett cselekményszálak”-ban félbemaradnak közlések pl. ki Laci és ki Jutka valójában? A 25. Magyar Színházban a *Fényes szelek* színpadi változatában egyszerre érvényesül a halált megkérdőjelező kettősség: a Jancsó filmekben innen érvényesülő mítikus feltámadás (*Sirokkó, Égi bárány, Még kér a nép, Attila*) és a valódi térben-időben lezajló stilizált, bulvárszerű blöffölő újra testet öltés (*Fényes szelek, Vörös gárda*).

Az első napot záró kerekasztal-beszélgetésének résztvevői (Bajcsay Mária, Galkó Balázs, Ladik Katalin, Sebő Ferenc, Vándorfi László) Nánay István moderátorral arra keresték a választ, hogy voltak-e sajátos ismertetőjegyei a Jancsó-színpadnak? Jancsó más-más darabokban a zene különböző rétegeit ugyanolyan szabadon, de dramaturgiai funkcióban alkalmazta (Strumica bolgár dal), mint filmjeiben. Nem adott rendezői instrukciókat, nem akarta, hogy valaki eljuttassa a szerepet. Beállt a szereplő helyére, megmutatta jelenlétével a szerep helyét, nem értelmezett. Jancsó tudta, mit akar, a szereplő előtt titok volt: magának kellett megharcolnia érte. A szerkezet-váz-koreográfia irányított mindent, ezen belül szabad volt bárminemű mozgás. Mintha nem történne semmi, kint és bent egyszerre volt a szereplő. Az előadásban szövegek könyvet nem használtak, inkább naponta 3–4 fecni volt az eligazítás (*Fényes szelek, Vörös zsoldár*); az egyes előadásokban is módosultak a szövegek. Inkább mozgás, tánc, kép, zene komplexuma hozta létre a játékot, és nem a szöveg (*Még kér a nép*). Állandó megújulás, ötletgazdagság, frissesség jellemezte az előadásokat pl. a *Hasfelmetsző Jack* várszínházi előadásában új dalok és cirkuszi elemek jól szervesültek, a gúnyos-írónikus felhangokkal.

Második nap

Kende János operatőr, főiskolai tanár ugyanarról beszélt ez alkalommal is, mint számtalanszor korai nyilatkozataiban, hogy miért váltotta le Jancsó Miklós első, egyébként kitűnő filmoperatőrért, miért vállalta egy szinte teljesen kezdő filmoperatőr kinevelését. A szokványos német operatőri iskola maximum 180° terjedelméig vállalta a svenkeket, idegenkedett a hosszú fáhrtoktól és a – nehézkes világosítási apparátus következményeképpen is – teljesen lehetetlen volt a 360°-ot leíró körsvenk. Kende szinte a hályogkovács bátorságával kidolgozta az új szisztémát, és ilyen módon a kamera a cselekmény teljes középpontjába került, míg korábban csak külső szemlélőként rögzítette a történeteket. Megváltozott forradalmi módon a snittek hossza is, és a nagy teljesítményű filmfelvevő kamerák segítségével szinte korlátlan hosszban készülhettek. Ilyen módon volt olyan egész estés filmje a Mesternek, amely összesen hét snittből állt. Jancsó Antonionit tartotta nagymesterének, többször nyilatkozta, hogy mindannyian az ő varázsköpenyéből bújtunk elő. Kende előadásának különösen fontos motívuma volt, hogy 10 perces terjedelmű önálló werkfilmet vetített mondandója illusztrációjaképpen, amit Pintér Georg fiatal asszisztense készített a *Szerelmem Elektra* című film forgatásáról.

Stöhr Lóránt neves filmesztéta az írói szemlélet változását választotta előadása témájaként (*Ki mit tud? Tudásformák és elbeszélői alakzatok Jancsó Miklós kései műveiben*). Míg a korábbi Jancsó-filmek szerzői viszonylagos távolságtartással szemlélik az általuk kreált cselekményt, addig a késői Jancsó-filmekben lényegesen megváltozik a szerző szerepe. Nincsenek jók és rosszak a cselekmény során, nincsenek negatív és pozitív filmhősök, a szereplők jellemképe szinte masszává silányul. Mindenki vesztesnek látszik, vagy bizonyul, állandó visszatérő szereplők lépnek a kamera elé, Kapa és Pepe személyében, akik mondandójukban magukkal hozzák valós személyiségük jellem-

rajzát. Nem tudjuk már pontosan, hogy mikor játszanak, és mikor adják önmagukat. Az utolsó filmekben Jancsó és Hernádi még ezen is túllép, óvatlan pillanatban belépnek a kamera elé, és elszenvetűsövé válnak a saját maguk által kreált cselekménynek. Az *Oda az igazság* című filmjét Jancsó egyedül készítette el, nemcsak az igazság, már minden odavan, miután társa, Hernádi Gyula író is elment. Az az érzésünk lehet, hogy Jancsó is készült már az égiek sorába. A film nagy erénye többek között a reneszánsz királyi udvar pompázatos megjelenítése. Jancsó Nyika mesterré vált filmoperatőr képsoraiban más családtagok is megjelennek a filmben és legifjabb tanítványok, követők, többek között Mundruczó Kornél színész-filmrendező. A jancsói életmű megfigyeltetésének pontos kulcsa, hogy a 80-as évek filmjeiben még fontosnak tartja a Mester a történelem és a kultúrtörténet ismeretét, mert aki ismeri a történelmet, azt nem lehet becsapni, aki ismeri saját történelmét, az nem megvezethető, mert a történelem ismétli önmagát új megvalósulási verzióban. Késői filmjeit már ironia és beletörődés jellemzi.

Grünwalsky Ferenc előadását (*Téralkotás Jancsó filmjeiben*) hangsúlyossá és hitelessé tette, hogy sok éven keresztül aszisztense és egyik legfontosabb munkatársa volt a Mesternek. Előadásának fő vonala Jancsó emberi tulajdonságairól szólt, nem hagyva figyelmen kívül azt a szakmai felkészültséget és profizmust, ami az egész életművet végigkísérte. Grünwalsky előadásában klasszikusan megmutatkozik egy életút, amely egyszerre táplálkozik nemzeti hagyományokból és az európaiság minden ismervét magába foglalja. A francia, angol és olasz nyelven kitűnően beszélő művész nemzetközi produkcióiban a legkisebb pozícióban vele dolgozó munkatárs is kollegának kijáró tiszteletet kapott. Bonyolult filozófiai mondandóinak megtalálta mindenkor a leglátványosabb képi megjelenítési formát, és a kor sokáig nehézkes filmgyári technikai feltételei mellett is elboldogult mondandójával. Ahogy pályája során a magasabb színvonalú technika és a video megjelent, azonnal beépítette képi látványrendszerébe. Ami a hétközna-

Egy kép Jancsó Miklós *Magyar rapszódia* című filmjéből

pokat illeti, nem lehetett köszönésben megelőzni és tiszteletadásban túlszárnyalni. Jancsó mindegyik filmje egy alcímbe összefoglalható „*Az én véleményem a világról*”. Etikái álláspontja, hogy mindig a megnyomorítottak védelmébe kell állni az erőszak és az elnyomás ellen.

Különös érdeklődés várta Jancsó Nyika beszélgetését Báron Györggyel. Mindannyiunk meglepetésére Nyika elsősorban a *Hajnal* című izraeli film forgatásának viszontagságairól mesélt, amelyből kiderült, hogy végtelen szerénységével leküzdötte magát az ingyen dolgozó képalkotó pozíciójába. A keserédes, ugyanakkor mulatságos történet felmentette Nyikát attól, hogy arról a rendkívül színes és gazdag apa-fiú kapcsolatról beszéljen, ami kettejük közös munkáját illeti. A tudósítás írója kárpótlásul annyit elmondana fogadatlan prókátorként, hogy a két nagy ívű filmművész pályája már korábban találkozott. A századforduló környékén készült olasz-magyar produkciójuk kapcsán asszisztense lehettem stábjuknak, és megdöbbenett kettőjüknek egyszerű tiszta szakmai kapcsolata. Mindeközben egy percig se privatizáltak kettőjük családi kapcsolatával, becsülettel és szerénységgel eleget tettek a vállalt feladatnak. A Mester egyszer volt a Filmművészeti Főiskolán, amikor Nyika növendékként meghívta évfolyam-

társai unszolására. A Makk, Fábry és Illés osztály kollektíven részt vett a vele való beszélgetésen. Jancsó életvezető impulzusokat adott, majd levitt bennünket a közeli borozóba, ahol közös népdaléneklésre buzdított minket.

A második nap záró motívuma volt, amikor sztár színészei Balázsovcics Lajos, Cserhalmi György, valamint Pepét és Kapát megszemélyesítő Mucsi Zoltán és Scherer Péter színészek mondták el személyes élményeiket Szász János rendezővel folytatott beszélgetés során. A színészek spontán hozzászólásaikban szinte kérdés nélkül azt hangsúlyozták, hogy ilyen erős személyiséggel, ilyen meghatározó kvalitású Mesterrel már nem fognak soha sem találkozni pályájuk során. Szász János biztatta a színészeket, hogy a „varázsról” áruljanak el titkokat. A színészek nehezen álltak kötélnek, majd a teljes ellehetetlenülést feloldva helyzetgyakorlatban mutatták meg a szinte elmondhatatlant. A helyzetgyakorlat lényege, hogy a Mester színészének vállára téve a kezét, elsetál vele a helyszínről, mondandója befejezésekor barátilag összekoccantják fejüket. A színész folytatja a munkát, míg Jancsó eltűnik a kamera mögötti sötétségben. Abban az örök fényű sötétségben, ahonnan többé már soha nem fog előlépni.

SZŰK BALÁZS

Baán Tibor

A közös nyelv

Gondolatfüzér

*Magba zárt isten
Nyisd ki a Föld kapuját
Csak téged várunk*

Nehéz nevet adni

a születő érzelmek, hiszen olyan kialakulatlan és csupa rejtély eleinte, mint egy bárányfelhő a nyári égen. Viszi a szelő s egyesül más felhőkkel, s íme formát nyert. Háromárbócos hajó, úszó hegyvidék. A soha meg nem álló idő. Az életünk, amelyik eltelt, elmúlt s nincs olyan idézőjel, ami visszahozza.

Tolsztoj

Az Anna Kareninában képes volt letapogatni, hogyan megy végbe az érzelmek átmágneseződése. Elégge észrevétlenül. A „megcsalás” a képzelet ártatlan munkájával, a kíváncsisággal kezdődik, mikor áthelyezzük figyelmünket és érzelmeinket egy másik lét szívébe. Ezáltal a távoli közeli lesz, a közeli pedig egyre idegenebb.

A megcsalás,

ez a pocsolás szó, nem írhatja le azt, ami tiszta és önfeledt vágyból születik. Ugyanakkor persze a megcsalás, a megkívánás csipkefinom stációin keresztül mégis elárultatik az a szerelem, ami születése hajnalán még oly fontos volt, hogy egyetlen szó nem érhetett hozzá.

Mindenki csaló

és mindenki megcsalt bizonyos értelemben. Bovaryné, mint annyi más hölgy abban az időben, romantikus fantáziájának lett az áldozata. Annak az álom- és ábrándvilágnak, hogy fellelt áll a férjének, az „ökörne”, aki túl hétköznapi és túl

földhözragadt jelenség volt... Nem elemzem a helyzetet, ám annyi bizonyos, hogy itt is, akárcsak az Anna Kareninában, győz a realitás. A társadalmi konvenció nem tud mit kezdeni a képzelet szabadságával.

A képzelet bűneinek

se szeri, se száma. De égezzük-e el a vitorlákat, amik a végtelen vizekre vágynak, csukjuk bolondházba Don Quijótét, mert szélmalomokkal csatázik, mert Dulcineában többet és mást lát, mint embertársai?

Szerelmek születnek

s hálnak meg naponta száz, ezer, millió. Hiába a pszichológusok munkálkodása arról, hogy miféle heveny elmebaj a szerelem, a téma nem lel nyugvópontra. Leginkább azért, mert síkos terület, hiszen a felizzított szenvedély nem örök, az érzelmek folyamatos mozgásban vannak. Az, aki kidobta horgonyát s biztonságban hiszi magát, még az is csalódhat bármikor. Az álom hozza és viszi a titkos érintéseket. Álomtalálkozók bonyolódnak. A szív rejtekében titkos nővények, vágyak nyílnak. És a sokgyerekes anya egy pásztorórával áll bosszút a létezés ürességén. És ez a finom kilengés nem feltétlenül rossz. A pikáns bűntudat a szeretet hullámaid indítja el, lehetővé teszi a kompromisszumos helyzet folytatását.

Énünk

szétárad a világban. Ez természeti törvény. Folytatódunk ezer-meg ezerféle módon és formában. Nemcsak gyermekeinkben, hanem mindenki, akik ideig-óráig sorsunkká váltak.

Énváltozataink,

arcaink, reményeink egy másik lény emlékezetében hallgatnak, várakoznak, mosolyognak. Szempillák alatt úszó kontinensek.

Hét évente

kicsérélődnek sejtjeink, de emlékeink mégis megmaradnak. Nem úgy, nem abban a formában, ahogyan keletkeztek, hanem elváltozva, mint a tenger alatti hajók, moszatszakállas, koralltelepeket növelő városok, víziszörnyek látogatta bejáratok, sehová se vezető lépcsősorok. Micsoda szürrealizmus!

Az őselemek

az emberi érzelmek leképezései. A víz – a könny, a tűz – a szerelem, a sístergő öröm, a levegő – a mindeneket éltető láthatatlan fluidum, a föld pedig a testes matéria, melyből minden felépül. Csontváz és fa, növény és állat, Az anyagi formák vegetációja.

Ha szerelmes levél

potyog ki egy antikváriumban vásárolt könyvből, régi, cirkalmas kézírással, az olyasféle kortalan üzenet, amelyből csak a testtlen vágyakozás maradt. Egy dallam, melynek nincsen címzettje többé.

Az idő,

a távolság szigetel. Gondolataim, ha ugyan elérnek, nem fognak megsebezni. Visszhangok ugyanis. Régi szívdobogásunk visszhangjai.

Tűzből születtek a bolygók,

az ősrobbanásból a tudat, ez a kicsi pillanat, amit jelennek hívok, mikor beszélek hozzád. Szerelem. Föld. Ég. Isten.

A szerelem,

a nagy archetípus, a nemek végzetes vonzódása egymáshoz. A lángoló ösztön. Nem véletlen, hogy a szerelem már a korai

költők műveiben is a világteremtő tűz-elemmel van kapcsolatban. Tűz. Lobogás. Lángok. Balassi Bálint Kupidónak való könyörgésében így ír: „...szívemben / Gerjedez szüntelen / szerelmed tüzes lángja”. Júliát hasonlítja A szerelemhez című versben pedig így: „Júlia, két szemem, olthatatlan szemem, / Véghetetlen szerelmem.”

József Attila

ezzel a Balasssi Bálintig fénylő, emlékezetes rímpárral fejezi ki szorongását. Így: „Most azon muszáj elmerengnem, / hogyha te nem szeretnél engem, / kiolthatnám drága szemem / lehunyhatnám fáradt szemem.”

A szerelem

legnagyobb kerítője a képzelet. Minden abból a kicsi pillanatmagból születik, amikor magunkat és a másikat összeadjuk valamiféle vágymatematika ismeretlen törvényei szerint. Te meg én maga a világ. A végtelenre nyitott panoráma.

A nőiség titka,

hogy sosem válik sterilé és elvonttá. Mindig van kit óvni, szeretni. Apát, anyát, udvarlót, férjet, gyerekeket, s végül az unokákat.

A férfi kísértése,

hogy túlzottan elvont és racionális lénné válik. A világműködés törvényeit kutatva, mint egy autó berregését, egyre távolabb kerül az otthonosságtól. Attól a bizonyos lugastól, amit Madách Évája tervez, hogy pótolja, amennyire lehet, az elvesztett Paradicsomot.

FOLYTATJUK...

Vénusz születése – Sandro Botticelli festménye

A bakonyi betyár halála

Szép szál, felejthetetlenül nagybajszú legény a kép bal oldalán álló bakonyi betyár. Haja két varkocsba fonva. Patyolat ingben, gatyában áll, lábán szattyánbőr csizma. Jobbján pisztolya, amellyel föbe lőtte magát. Előtte, körülötte sokszirmú, fodrozódó virágok. Fölötte szomorú, glóriás, kitárt szárnyú angyal. A kép jobboldali egyharmadában két-két sirató vénasszony, keresztrel, gyertyával, rózsafüzérrel, vagy csak imára összekulcsolt kézzel. A kép jobb alsó sarkának négyzetében a betyár síró-rívó, szemét törölgető mátkája. A betyár neve sincs megörökítve – volt belőlük itt néhány a bakonyi rengetegben. Bognár Zoltán képe csöppet sem romantikusan formálja meg a szereplőket: az ezer-ránc öregasszonyok szigorúak, és így sirathatták a szomorú sorsú Sobri Jósikát, aki az öt övező egyik legenda szerint, körülvéve a katonáktól, reménytelen helyzetében maga felé fordította fegyverét. Más legenda szerint felakasztották, mint a bujdosó szegénylegények bandájának másik vezetőjét, az ő "alvezérét", Milfajt Ferkót. Ahogy telt az idő, egyre szépültek a betyártörténetek, ezek az alakok egyre kevésbé voltak félni való rablóbandák tagjai, sokkal

inkább romantikus, szegényeket patronáló, gazdagokat meg-sarcoló, igazságot osztó hősök. Ábrázolásaik leginkább pásztorfaragásokon jelentek meg, vagy a róluk szóló mondák, balladák megjelenítésein, sokszorosított grafikai lapokon. Ezeknek a folklorisztikus emlékeknek a felfedezése, a Bakony legendás történeteire, a Balaton-felvidék gazdag mondavilágára való rátalálás fantasztikus kincsebánya volt Bognár Zoltán festő, grafikusművész (1924–1992) számára, aki a budapesti Képzőművészeti Főiskola elvégzése után hamarosan Vörösberevényben telepedett le. Művésztanár pályát választott: tanított Balatonfüreden majd Veszprémben is. A Sárkány Lóránd, Litkey György vezette pedagógus művésztelepnek alapító tagja volt. Számára is nagy szellemi feltöltődést jelentett a berényi alkotótelepen való részvétel, de nagy hatást gyakorolt rá a szintén Berényben letelepedett Konecsni György szenvedélyes egyénisége is. Konecsnit izgatta a történelem, foglalkozott nyelvtörténeti emlékekkel, érzékenyen fordult a népművészet felé is, és monotypia sorozatot szentelt kőszenteknek, az anonim alkotók korpuszainak. Mindezek alakították ki Bognár Zoltán ars poetikáját: „Hitvallás: számomra a művészi kifejezést az útszéli falusi pléh Krisztusok arkifejezései jelentették. Elsősorban festésmódjuk, naivitásuk, egyszerűségük, őszinteségük, hűs-
vér emberi mondanivalójuk” – írta egy körkérdésre válaszolva.

Elementáris hatású ez a betyár-kép. Hozzájárul ehhez a kép mérete: a farosra ragasztott karton 244,5x134 cm. Nagy szerepe van a különleges technikának is: Bognár Zoltán sokszor zománcgrafikának nevezte hasonló technikával készített képeit, de a vele foglalkozó elemzők egyetértének abban, hogy ezek a művek, visszafogott színviláguk dacára, festmények. Az érzéki fekete szín mellett fontos szerepet játszik a fehér, elvéve a szürke – és mindezek mellett mint égő jel, feltűnik a piros: az angyalszárnyakon és a betyár virágain.

Bognár zománcképeit Bojár Iván egy 1972-es kiállításról írva nevezte először festményeknek, melyek jófajta, erőteljes munkák, hatásuk brutálisabb, mint az egyszerű olajképeké. Pogány Gábor, a korszak egyik meghatározó kritikusa Bognár zománcképeiről ugyancsak elismerően írt. Kiemelte Bognár érdekes technikai eljárását, amikor zománcfestményeszerű módon készíti el a képet, de nem csapván be a nézőt, hiszen nem megy el az anyagszerűtlenségig, és újabb formajegyet dolgoz bele a műbe. Bognár Zoltánnak 1976-ban volt a vespri Bakonyi Múzeumban (ma: Laczkó Dezső Múzeum) önálló kiállítása. D. Fehér Zsuzsa művészettörténész írta Bognárról, hogy talán a türelmetlensége szüli a Bognár-képek újfajta technikáját, a csurgatott zománc használatát. Hangsúlyozza Bognár monumentalitását. A művész halála után felesége a hagyaték nagy részét a városra hagyva, azt a Művészetek Házában helyezte el. Itt néhány évig volt ezekből kiállítva egy válogatás, a Vár utca 17-ben, a Csikász Galériájában. Kiemelt helyet kapott – *A bakonyi betyár halála* – az emeletre vezető lépcsőfordulóban. Így volt elegendő tér, hogy távolról hasson a mű, és a lépcsőn felfelé haladva alkalom adódott arra, hogy a művelt közlelő is megnézhesse, a dekoratív hatású, plasztikus felületre közlelő is rácsodálkozhassunk. Néhány éve megszüntették a gyűjtemény bemutatását, majd levették a falról *A bakonyi betyár halála* képet is. Szerencsére a Lovassy László Gimnáziumban, ahol Bognár tanár úr tanított, megtekinthető.

GOPCSA KATALIN

Nehogy összeszofisztikáld magad!

Szóról szóra

KURTA MISKA ROVATA

Mert ekkora baromság is el-elhangzik – ha máshol nem, hát a királyi rádióban. Nem egyszer, véletlen, hanem nyaklő nélkül, szinte pillanatonként.

Agrárium – mondá a politikus. Meg a többi szakbarbár! Agrár: mezei, mezőgazdasági; agrárium: mezőgazdaság...; agráréxpó – no lám! A (gazda)vásár... mezei? Mezőgazdasági? Mindenesetre nem ekspó, vásár! Akkor inkább vidámvásár... (El is nevezték Hungexpónak jó firmáék a BNV-t...) Mert a parasztnak (gazdának) mindez mezőgazdaság, földművelés és állattartás (sőt, egyben „alapanyag-földolgozás” – tejből pl. vaj, búzából előbb liszt, majd kenyér, a szilvából lekvár, befőtt, pálinka)... Maga a föld! Az élet. S nem az abból kisajtolható hasznoscska. (Ami a legritkább esetben az övé. Viszik azt annyian!)

...Számítan? Ugyan már; nem tesz annyit, mint a matek. Ami több! Több mást is takar. (Amerikai regényben olvasom: „számolásórán”...) (Náluk még van – volt? – ilyen.)

És a vegytan? Annál is az a baj? A kémia többet rejt, foglal magába?

Magába, magába.

Ne magázz!

Hajja, kend.

Izé. Ecet!

Na, jó, ezek bevett idegen szavak (rászoktattak bennünket okostojásék), de legalább néha napján magyarán tetszenének mondani!

Nem, az Istennek sem. Jól néznénk ki! Hogy valaki 4 elemivel is értse...

Ne mai 4 elemivel (ami nincs is), hanem a régivel.

Esszé, tanodában – ami korábban csak dolgozat volt! Ajaj, már alsó tagozaton neked esnek. Neked, mert meg kell magyaráznod, mi fán terem. A negyedik apróságodnak odahaza... „Az esszé... szellemi önvédelem” – vélte Cs. Szabó László. Honnan gyanította volna, hogy (szerencsétlen tankönyvíróinknak köszönhetően) szegény 4/a-s Tóth Romántoknak is ezt kellene elkövetnie! (Ő, meg a szellemi önvédelem...)

Élettan, s nem biológia. Fizika helyett természettan.

Nem több. Kevesebb a nem magyar kifejezés. Mert rontja a nyelvünket; levág belőle, megkurtít-rövidít. Elvesz, s nem hozzáad. Mily régtől fogvást...

– Ez szaknyelv! Érttem? SZAKNYELV.

Értetni hogyne. Hógyisné.

Azt tessenek megújítani! Ahhoz kell: tudni. Nem csak... köhögni.

Kötelező érvénnyel. Szakembernek csakis az tekinthető, aki. Tudja, mit mond. Tudjuk, mit tár elénk. Nem magánnyelven, hanem a miénken szól – hozzánk.

Ha magában beszél – magának, meg a szakmájának –, miért ne?

Amúgy... Felejts el.

„Szofisztikáljuk a kérdést” – röfögé a szakbarbár a hangláda egyik reggeli adásában (2012. XI. 22-én), ami kb. azt jelentheti, hogy „csavarjuk meg a kérdést”? – kérdé életed párja. Mert érteni nem érti, de gyanítja. Honnan, honnan nem: a szöveg környezetéből. ...Csavarja ő, kicsit túlzottan is! Szofisztikál a lelkem... De hogy ez mit jelent? Nézzük az idegen szavak tárá, eszerint van szofista (tanár, bölcselő), szofisztika (bölcseleti irány, vagy csak egyszerűen szócsavarás, okoskodás) – kezdünk helyben lenni –, harmadikul szofisztikus (körmönfont, csavaros)... Ám szofisztikálni még a legidegenebb szavak kutatói sem tudnak. Szakemberünk viszont – hogyne, 2012 őszutóján a Janicsár Rádió 132-es adójának hullámhosszán, hogyne... Asszonykád jól értette.

De hogy mi szükség van szofisztikálni, amikor okoskodni, csúzni-csavarni, körmönfont megközelítésbe kapni is lehet?! Persze ahhoz magyarul is kéne tudni, nemcsak pöffeszkedni, nyelvünkre telepedni – (egyetemi magán-) tanári fizetést fölvenni... gondoljuk valamelyik fölsőtanodai intézetünkben.

Na, jó, szofisztikáljunk! Csak nehogy te is összeszofisztikáld magad. (Mehetünk pelenkáért.)

– Öreg, nem haladsz a korral!

Mert ez, állítólag, korunk szava.

Nem a korotoké: a hülyeségeteké!

Bár ne így lenne.

– Hapci... Ezt hogy mondják angolul?

...Japánul, dákul, belga-kongóiul.

Jól hangzana!

„Hapci”; fordítsd, ha mondom! Mert ez így olyan... snassz.

Rémes!

...Hogy kínosnak azért ne mondjuk.

Majd ha bolondgombát eszik.

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Tamásné Horváth Katalin

Munkatársak: Gera Katalin,

Németh István Péter, †Papp Árpád, Sarusi Mihály

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Dombóvári út 1.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2015. szeptember – Sokszorosítás sorszáma: 8/2015.

E-mail: posta@buvopatak.hu

Postafiók: 7401 Kaposvár, Pf. 353.

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

TÁMOGATÓNK A

Búvópatak-est 2015 – Sziki Károly és Csernák Árpád, a Győri Ütőegyüttes (Papp Balázs, Gerencsér Tamás, Józsa Bálint, Májer Bálint, Kovács Árpád), Csernák Árpád és Kaiser László, Kaiser László a díjjal, a Búvópatak-est nagyszerű közönsége, Véghelyi Balázs – fotó: Csernák Bálint

Megrendelhető a Búvópatak

Akik a lapra szeretnék előfizetni, ezt a szándékukat szíveskedjenek jelezni az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén, vagy a +36 82 310 656-os telefonszámon.

TÁMOGATÓNK

